

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας Τμήμα Ιστορίας, Αρχαιολογίας, Κοινωνικής Ανθρωπολογίας

Κατεύθυνση Κοινωνικής Ανθρωπολογίας

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

«Διαδρομές και ιστορίες ανήλικων μεταναστών αιτούντων άσυλο: Η διαμονή στον ξενώνα «Άρσης» της Μακρινίτσας.»

Μαριάνθη- Μαρία Μπουδραμή

1109063

Επιβλέπουσες καθηγήτριες

Ρίκι Βαν Μπούσχοτεν

Ελευθερία Δέλτσου

Βόλος- Ιούνιος 2014

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ & ΚΕΝΤΡΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ «ΓΚΡΙΖΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ»**

Αριθ. Εισ.: 12727/1

Ημερ. Εισ.: 28-04-2015

Δωρεά: _____

Ταξιδετικός Κωδικός: ΠΤ - ΙΑΚΑ

2014

ΜΠΟ

Στην οικογένειά μου,
στον Γιάννη και
στα παιδιά των διαδρομών
που έγιναν πραγματικοί
μου φίλοι
με αγάπη...

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ:

- Γνωριμία με τον Ξενώνα «Άρσης» Μακρινίτσας από τη σκοπιά της εθελόντριας φοιτήτριας κοινωνικής ανθρωπολογίας.....σελ.7
- Σκοπός και μεθοδολογία της έρευνας.....σελ.9
- Η μετανάστευση στον 21^ο αιώνα στην Ελλάδα και την Ευρώπη. Θεωρητικές ανθρωπολογικές απόψεις.....σελ.16
- Οι κυριότερες πτυχές του κανονιστικού πλαισίου της ΕΕ για την μετανάστευση.....σελ.19

ΜΕΡΟΣ Ι. Το καθεστώς για τους ανήλικους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Το καθεστώς της υποδοχής των ανήλικων μεταναστών στην Ευρώπη και την Ελλάδα.....σελ.22

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Οι προϋποθέσεις και η διαδικασία για την αίτηση Ασύλου.....σελ.26

ΜΕΡΟΣ ΙΙ. Οι διαδρομές και οι ιστορίες των ανηλίκων. Μια εθνογραφική προσέγγιση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Συμμετοχική παρατήρηση στον ξενώνα «Άρσης».....σελ.28

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η ιστορία του μικρού Αλί.....σελ.33

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Κυνηγημένος από τους Ταλιμπάν.....σελ. 37

ΜΕΡΟΣ ΙΙΙ. Ο Ξενώνας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Η φυσιογνωμία του ξενώνα «Άρσης» Μακρινίτσας.....σελ.40

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: «Η «Άρσης» είναι η οικογένειά μου».....σελ.42

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....σελ.46

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....σελ.49

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Καθ' όλη τη διάρκεια που χρειάστηκε για να ολοκληρώσω τούτη την εργασία, πολλοί ήταν εκείνοι που με την άοκνη προσπάθειά τους και τις πολύτιμες συμβουλές τους με βοήθησαν να βγάλω εις πέρας το συγκεκριμένο πόνημα. Χωρίς αυτούς, δεν θα κατάφερνα να ολοκληρώσω και να φέρω σε μορφή όλα αυτά που σκορπισμένα υπήρχαν μέσα στο μυαλό μου. Αρχικά, εκείνοι που με άντεξαν και με βοήθησαν περισσότερο απ' όλους ήταν η οικογένειά μου, ο άνθρωπός μου και οι φίλοι μου. Διαχειρίστηκαν το άγχος και τα νεύρα μου με τον καλύτερο τρόπο χωρίς να διαμαρτύρονται στιγμή. Ήταν πάντα εκεί χωρίς να περιμένουν απολαβές και προσωπικό κέρδος.

Στη συνέχεια, ένας σημαντικός άνθρωπος για μένα, αλλά και τόσο καταλυτικός για όλη αυτή την προσπάθεια είναι η υπεύθυνη του Ξενώνα «Άρσης» Μακρινίτσας και Κοινωνική Λειτουργός Ιωάννα Ρεπανά. Ήταν εκείνη που μου έδωσε τη μεγάλη αυτή ευκαιρία να γνωρίσω την «οικογένεια» της «Άρσης», να ενταχθώ κι εγώ μέσα και πλέον να αποτελώ ενεργό της μέλος. Επίσης, έχω την τύχη η κ. Ρεπανά να είναι και θεία μου, όποτε για μένα έπαιξε σημαντικό ρόλο, καθώς σε στιγμές συναισθηματικής φόρτισης κατάφερνε πάντα να με βγάλει από την άβολη θέση και να με υποστηρίξει ψυχολογικά.

Από την «οικογένεια» της «Άρσης» θα ήθελα να ευχαριστήσω όλα αυτά τα παιδιά που μένουν στον ξενώνα, τα οποία γνώρισα και γνωρίζω όλο το διάστημα που δουλεύω εθελοντικά εκεί. Μου έχουν δείξει μια διαφορετική πλευρά της ζωής. Η πραγματική φιλία και η συμπάθεια που μου δείχνουν, μου δίνει δύναμη να συνεχίσω να προσπαθώ καθημερινά γι' αυτά. Επιπλέον, ευχαριστώ ιδιαίτερα όλους τους ανθρώπους που εργάζονται στον ξενώνα, τον ψυχολόγο, το μεταφραστή, τον υπεύθυνο για τα οικονομικά θέματα, τις κυρίες στην κουζίνα και τους φύλακες, οι οποίοι με βοήθησαν κι εκείνοι με τον τρόπο τους. Σαφέστατα, τον δικηγόρο της «Άρσης», ο οποίος οποιαδήποτε στιγμή του ζητούσα με διαφώτιζε με τις νομικές του γνώσεις στα δύσκολα ζητήματα του Ασύλου.

Στο σύνολο αυτών των ανθρώπων που θα ήθελα να ευχαριστήσω, δεν θα μπορούσαν σε καμία περίπτωση να λείπουν οι καθηγητές και καθηγήτριες του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, του τμήματος Ιστορία, Αρχαιολογίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας, στο οποίο φοιτώ. Χάρη σε αυτούς πήρα τα κατάλληλα εφόδια και τις γνώσεις που με βοήθησαν στην έρευνα και την

καταγραφή της εργασίας. Μέσα σε αυτούς έχουν σημαντική θέση και αξίζουν να αναφερθούν η καθηγήτρια Κοινωνικής Ανθρωπολογίας και βασική επόπτρια της εργασίας Riki Van Boeschoten και η επίκουρος καθηγήτρια Κοινωνικής Ανθρωπολογίας και δεύτερη επόπτρια Ελευθερία Δέλτσου, οι οποίες μου έδειξαν τον δρόμο με τις γνώσεις και τις εμπειρίες τους, δίνοντας μου συμβουλές και διορθώνοντάς με οποιαδήποτε στιγμή τους το ζητούσα.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Γνωριμία με τον Ξενώνα «Άρσις» Μακρινίτσας από τη σκοπιά της εθελόντριας φοιτήτριας κοινωνικής ανθρωπολογίας.

Η γνωριμία μου με τον ξενώνα πραγματοποιήθηκε πριν 9 περίπου μήνες. Η πρόταση να εργασθώ εθελοντικά και να μπω στην ομάδα της «Άρσης» έγινε από την υπεύθυνη και Κοινωνική Λειτουργό του ξενώνα Ιωάννα Ρεπανά, η οποία γνωρίζοντας το αντικείμενο που σπουδάζω και την εμπειρία μου από τις πρακτικές ασκήσεις, τις οποίες ολοκλήρωσα μεν στις δικαστικές φυλακές Ανηλίκων Βόλου και δε στο Ίδρυμα Αγωγής Ανηλίκων Βόλου, θεώρησε πως θα ήταν για εμένα μια σπουδαία εμπειρία και ευκαιρία για μετέπειτα εργασία. Η χαρά μου ήταν μεγάλη, καθώς το ενδιαφέρον μου είναι μεγάλο σε θέματα μετανάστευσης και παραβατικής συμπεριφοράς ανηλίκων. Δεν περίμενα την ώρα να γνωρίσω τα παιδιά που έμεναν εκεί και να συνεργαστώ μαζί τους.

Ο ξενώνας βρίσκεται στην περιοχή της Μακρινίτσας, γι' αυτό το λόγο η μετάβασή μου εκεί γίνεται καθημερινά με το υπεραστικό λεωφορείο των ΚΤΕΛ Μαγνησίας. Μπαίνοντας από τη σιδερένια πόρτα, δύσκολα μπορεί να καταλάβει κανείς αν πρόκειται για παραδοσιακό Πηλιορείτικο αρχοντικό ή για ξενώνα ανήλικων μεταναστών. Βραχόκηποι και ανθισμένα λουλούδια κοσμούν την αυλή. Η κούνια, που μου έκανε εντύπωση από την πρώτη στιγμή, τα τραπέζια του Πινγκ Πονγκ και οι κατασκευές του κήπου είναι μερικά από αυτά που θα δει κανείς ερχόμενος στον ξενώνα. Και φυσικά η θέα στο Βόλο που σου κόβει την ανάσα.

Εσωτερικά, ο ξενώνας έχει δύο ορόφους. Στο ισόγειο βρίσκονται τα γραφεία, όπου καθημερινά εργάζονται ασταμάτητα οι συνεργάτες της «Άρσης». Επίσης, υπάρχει ένας μεγάλος διαμορφωμένος χώρος, στον οποίο τα παιδιά μπορούν να μελετήσουν, να δουν τηλεόραση και να πραγματοποιηθούν σημαντικές εκδηλώσεις ή συζητήσεις που αφορούν όλους. Πιο πίσω είναι τα μαγειρεία, όπου σε καθημερινή βάση ετοιμάζεται φρέσκο φαγητό για τα παιδιά από τις δύο μαγείρισσες. Στον επάνω όροφο, βρίσκονται τα δωμάτια και τα μπάνια των νέων, σχεδόν πάντα καθαρά και τακτοποιημένα, παίρνοντας κανείς υπόψιν του ότι πρόκειται για ανήλικα αγόρια.

Η πρώτη φορά που αντίκρισα τον χώρο του ξενώνα, που περιέγραφα παραπάνω, μου έκανε πολύ καλή εντύπωση. Απόρησα μεν για το πώς γίνεται ένας τόσο μεγάλος χώρος που φιλοξενεί ανήλικα αγόρια να μπορεί να διατηρείται καθαρός, καθώς στο παρελθόν τα ιδρύματα,

όπου είχα εργασθεί δεν είχαν καμία σχέση εμφανισιακά με αυτό. Επιπλέον, δεν ακούγεται ιδιαίτερη φασαρία και οι φωνές των παιδιών αρχίζουν να ακούγονται μετά τις 11-12 το πρωί. Αυτό που μπορεί κανείς να ακούσει είναι οι πρωινές προσευχές τους, κυρίως στον Αλάχ, αφού οι περισσότεροι από αυτούς είναι Μουσουλμάνοι. Αλλά και αυτές καλύπτονται από τα τιτιβίσματα των πουλιών που βρίσκονται μέσα στα δέντρα.

«Καλημέρα σας», μου λέει μια σιγανή φωνή σε σπαστά Ελληνικά. Είναι ένα μελαμψό αγόρι, το οποίο μόλις είχε ξυπνήσει για να πάρει το πρωινό του. Ο πρώτος από τα παιδιά που γνώρισα και συστήθηκα μαζί του. «Και τι θα κάνεις εδώ;» ήταν η ερώτηση που μου έκανε ο Αχμέτ. Του εξήγησα μέσα στις άκρες και όπως μπορούσα να του δώσω να καταλάβει, λόγω της δυσκολίας στην επικοινωνία, ότι είμαι φοιτήτρια και έχω μια μεγάλη εργασία να κάνω, οπότε θα δουλέψω εκεί όσο χρειαστεί. «Εντάξει» μου αποκρίνεται και χαμογελάει διστακτικά. Αναρωτήθηκα και προβληματίστηκα για την εντύπωση που του έκανα, όμως γρήγορα το ξέχασα, αφού άρχισαν σιγά σιγά να κατεβαίνουν και τα υπόλοιπα παιδιά και να γνωρίζομαι με τον καθένα ξεχωριστά. Το ίδιο συνέβη και με τους συναδέλφους μου στο γραφείο. Φιλικοί και πρόσχαροι με έκαναν να αισθανθώ πολύ άνετα κι ευχάριστα την πρώτη μου ημέρα.

Καθώς περνάει ο καιρός, εντάσσομαι όλο και περισσότερο στην «οικογένεια» της «Άρσης». Θα αναρωτηθεί, βέβαια, κάποιος το λόγο που αποκαλώ τον ξενώνα «οικογένεια». Αρκεί μόνο να αναφέρω πως τα παιδιά αποκαλούν την υπεύθυνη κ. Ρεπανά, «μαμά Γιάννα», όπως επίσης και τη μαγείρισσα «μαμά Χριστίνα». Πολλές φορές, μάλιστα ακούω να προσφωνεί ο ένας τον άλλον «lala» που στα Ουρντού σημαίνει «αδελφός». Αλλά, θα προτιμούσα να αναλύσω σε άλλο κεφάλαιο και με περισσότερες αναφορές το θέμα αυτό.

Σκοπός και μεθοδολογία της έρευνας

Ο Ξενώνας «Άρσης» είναι μια μικρή πολυπολιτισμική κοινωνία αποτελούμενη από 26 ανήλικα αγόρια, τα οποία κατάγονται κυρίως από την Ασία και την Αφρική. Ο αριθμός των ατόμων, ωστόσο, αλλάζει σχεδόν κάθε βδομάδα, καθώς είτε ορισμένοι αποχωρούν οικειοθελώς, είτε έρχονται καινούριοι. Η θρησκεία επίσης ποικίλει, καθώς υπάρχουν μουσουλμάνοι σουνίτες και σίιτες, ενώ δεν είναι λίγοι οι καθολικοί χριστιανοί. Φυσικά, μέρος αυτής της πολύχρωμης κοινότητας είναι και, οι άνθρωποι που δουλεύουν στον Ξενώνα, είτε αυτοί είναι το διοικητικό και κοινωνικό προσωπικό, είτε οι μαγείρισσες-καθαρίστριες και οι φύλακες είναι Έλληνες Χριστιανοί Ορθόδοξοι και είναι ενδιαφέρον να δει κανείς τις σχέσεις μεταξύ αυτών των ετεροτήτων. Παρατηρώντας το περιβάλλον του ξενώνα, έρχονται στην επιφάνεια ερωτήματα, τα οποία έχουν κοινωνικό και ανθρωπολογικό ενδιαφέρον. Από την πρώτη κιόλας μέρα της παρουσίας μου στο χώρο, διέκρινα τα διάχυτα νοήματα που απορρέουν από τις σχέσεις των ανθρώπων που ανέφερα παραπάνω.

Συγκεκριμένα, οι σχέσεις εξουσίας είναι το πρώτο πράγμα που μπορεί κανείς να αντιληφθεί, είτε μεταξύ των παιδιών, είτε μεταξύ των ανθρώπων που εργάζονται στον ξενώνα, αλλά και παιδιών απέναντι των εργαζομένων. Μεταξύ των παιδιών υπάρχουν κάποιοι άγραφοι νόμοι, οι οποίοι ορίζουν τη συμπεριφορά και τον κώδικα επικοινωνίας τους. Για παράδειγμα, ο νεότερος ηλικιακά και χρονικά παραμένων στον ξενώνα θα πρέπει να σέβεται και να υπακούει τον μεγαλύτερο. Σε τυχόν παρατυπίες αρκεί ένα βλέμμα και μία κουβέντα για να έρθουν όλα στη φυσιολογική τους ροή. Ωστόσο, υπάρχουν και ομαδοποιήσεις μεταξύ των παιδιών, που ορίζονται από εθνοτικά στοιχεία, είναι οι λεγόμενες «κλίκες», όπως παρακάτω αναφέρω για εκείνη των Πακιστανών. Ακόμη, σεβασμός και υπακοή παρατηρείται και μεταξύ των παιδιών απέναντι στο προσωπικό. Σημαντικό ρόλο παίζει η θέση που κατέχει ο εκάστοτε εργαζόμενος, για παράδειγμα υφίσταται μεγαλύτερη οικειότητα με τον φύλακα και τις μαγείρισσες, παρά με την υπεύθυνη και τον ψυχολόγο.

Εξίσου μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζουν και οι έμφυλες σχέσεις που δημιουργούνται μεταξύ των παιδιών προς τις γυναίκες εργαζόμενες του ξενώνα. Η παρουσία μου, φυσικά, δεν αποτέλεσε εξαίρεση, καθώς πολλά είναι τα περιστατικά που προδίδουν την πρόσληψη της θέσης της γυναίκας από τα παιδιά αυτά, ανάλογα την εθνικότητα και το θρήσκευμα. Ας μην ξεχνάμε ότι τα παιδιά αυτά, στην πλειοψηφία τους, προέρχονται από Μουσουλμανικές χώρες, στις οποίες

είναι κοινά γνωστό ότι οι γυναίκες από την εφηβική τους ηλικία φορούν τη γνωστή σε εμάς ως «μπούργκα». Σκοπός είναι να μην φαίνεται το τριχωτό της κεφαλής τους, το οποίο για τους Μουσουλμάνους αποτελεί ακραίο και προκλητικό θέαμα (Τσιμπιρίδου, 2006, 38). Δεν μπορώ να αφήσω, μάλιστα, ασχολίαστο τις φορές που τύχαινε να φορώ κάποια μπλούζα με κουκούλα, την κίνηση των νέων από την Αίγυπτο να μου σκεπάσουν το κεφάλι υποδεικνύοντάς μου πως έτσι είμαι πιο όμορφη. Ακόμη, η εργασία για τις γυναίκες στα μουσουλμανικά κράτη είναι πολύ σπάνιο ως ανύπαρκτο φαινόμενο, συνεπώς δεχόμουν ερωτήσεις για το ρόλο μου στο μέρος αυτό και για ποιο λόγο σπουδάζω και επιθυμώ την επαγγελματική μου αποκατάσταση.

Σε ένα τέτοιο περιβάλλον πολλά είναι τα ερωτήματα που δημιουργούνται σε κάποιον, πολύ περισσότερο, όταν πρόκειται για κοινωνικό επιστήμονα. Από τη μεριά μου, λοιπόν, προκύπτουν σημαντικά ερωτήματα που αφορούν το ερευνητικό πεδίο, που είναι ο ξενώνας. Από την πρώτη κιόλας στιγμή, γεννήθηκαν απορίες για τις σχέσεις μεταξύ των ατόμων που συνυπάρχουν στον ξενώνα, του προσωπικού και των παιδιών, είτε αυτές είναι εξουσίας, φυλετικές, φιλικές, οικογενειακές κλπ. Ενδιαφέρθηκα να δω τη δράση τους μέσα στον Ξενώνα και τους λόγους που γίνονται, σε συνδυασμό μάλιστα και με τους ανθρώπους που εργάζονται εκεί. Στο επόμενο επίπεδο, έντονες απορίες μου δημιουργήθηκαν για τους λόγους που ανάγκασαν αυτά τα νεαρά άτομα να εγκαταλείψουν τη χώρα τους, για ποιο λόγο το έκαναν μόνα τους χωρίς κάποιον ενήλικο ή τους γονείς τους, για την οργάνωση του ταξιδιού τους και για τους στόχους που είχαν θέσει, πραγματοποιώντας αυτό το ταξίδι και γιατί και πως αυτοί μεταβλήθηκαν.

Σκεπτόμενη όλα τα δεδομένα που παρουσιάστηκαν στα πλαίσια της έρευνας επέλεξα να εξετάσω, σε θεωρητικό επίπεδο, το θέμα των ανήλικων προσφύγων στο ευρύτερο πλαίσιο της μετανάστευσης. Για την περίπτωση αυτή, θα βασιστώ στο έργο των ανθρωπολόγων Riki Van Boeschoten και Loring Danforth (2012), οι οποίοι έχουν ασχοληθεί με το θέμα των ανήλικων προσφύγων και της μετανάστευσης την περίοδο του Εμφυλίου Πολέμου στην Ελλάδα. Σημαντικό, επίσης, είναι και το έργο της Liisa Malkki (1992, 1995), η οποία εισάγει ένα κριτικό λόγο για την εννοιολόγηση του πρόσφυγα στην «εθνική τάξη πραγμάτων». Επικουρικά, θα χρησιμοποιήσω στοιχεία βιβλιογραφίας από τη Nancy Green (2004) και δευτερευόντως από τους Μαρβάκη, Παρσανόγλου και Παύλου (2001), οι οποίοι μελετούν το θέμα των μεταναστών στην Ελλάδα.

Επιπρόσθετα, θα επιθυμούσα να προσθέσω στην εργασία τις κυριότερες πτυχές του κανονιστικού πλαισίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης που αφορούν τη μετανάστευση. Να αναφέρω, δηλαδή, την ειδική νομοθεσία που έχει οριστεί από την ΕΕ, και την οποία θα πρέπει το κάθε κράτος μέλος που ανήκει σε αυτήν να ακολουθεί πιστά σε υποθέσεις που αφορούν την υποδοχή των μεταναστών και τη διαχείριση των προσφύγων. Ειδικότερα, θα επικεντρωθώ στο καθεστώς που αφορά τους ανήλικους μετανάστες. Υπάρχουν διαφορές στη διαχείριση τούτης της ηλικιακής ομάδας σε σχέση με τους ενήλικες; Τι συμβαίνει στην πραγματικότητα στην ελληνική επικράτεια, υπάρχουν διαφορές και παρατυπίες στην εφαρμογή των νόμων που επιβάλλει η Ευρωπαϊκή Ένωση; Η διαδικασία της έκδοσης πολιτικού ασύλου παρουσιάζει, επίσης μεγάλο ενδιαφέρον και αξίζει να εξετασθεί εκτενώς, όπως και οι προϋποθέσεις που απαιτούνται για να μπορέσει ο μετανάστης να λάβει τον ορισμό του πρόσφυγα. Ποια είναι τα δικαιώματα και συγχρόνως οι υποχρεώσεις ενός πρόσφυγα;

Στη συνέχεια, με βάση την επιτόπια έρευνα που πραγματοποίησα στο κέντρο φιλοξενίας της Μακρινίτσας και τις συνεντεύξεις βάθους που πραγματοποίησα με τους φιλοξενούμενους εκεί ανήλικους πρόσφυγες, θα αφηγηθώ τις ιστορίες τους, έτσι όπως μου τις διηγήθηκαν. Για την προστασία των πληροφορητών μου χρησιμοποίησά ψευδώνυμα και τροποποίησα ορισμένα από τα προσωπικά τους στοιχεία. Για την πραγματοποίηση των στόχων, σκοπός μου ήταν να ακολουθήσω μια διεξοδική συμμετοχική παρατήρηση στο πεδίο. Τέλος, θα αναφερθώ στο ίδιο το πεδίο, όπως το έζησα κι με τον τρόπο που μου το περιέγραψαν τα ίδια τα παιδιά.

Όπως, ήδη, έχω αναφέρει, η παρούσα εργασία στηρίχθηκε σε μεγάλο βαθμό στην επιτόπια έρευνα που πραγματοποίησα στον Ξενώνα Ανήλικων μεταναστών αιτούντων Άσυλο στη Μακρινίτσα. Ο Ξενώνας αποτελείται από ανήλικα αγόρια, ηλικίας 13 έως 21 ετών, τα οποία φιλοξενούνται εκεί, με απόφαση του Εισαγγελέα Ανηλίκων. Στο σύνολό τους (26), τέσσερις από αυτούς είναι πρόσφυγες, τρεις έχουν επικουρική προστασία, λόγω προβλημάτων υγείας, τέσσερις αναμένουν την απόφαση της αίτησής τους για οικογενειακή επανένωση με συγγενείς πρώτου βαθμού σε κάποια άλλη ευρωπαϊκή χώρα. Ενώ, επτά εξ αυτών (Αιγύπτιοι) περιμένουν την αποχώρησή τους μέσω της πρεσβείας της Αιγύπτου. Οι υπόλοιποι έχουν πραγματοποιήσει αίτηση για την έκδοση πολιτικού ασύλου, περιμένοντας την έγκρισή του.

Η μικρή κοινωνία των ανηλίκων βασίζεται σε κανόνες γραπτούς και άγραφους, οι οποίοι ρυθμίζουν τη ροή της καθημερινότητας. Οι ανήλικοι συνεργάζονται και υπακούουν τους υπαλλήλους του Ξενώνα, μέλημά των οποίων είναι η εξυπηρέτηση των νέων, για τον λόγο αυτό κρατούν μια εξαιρετικά επικουρική στάση απέναντί τους. Συγκεκριμένα, πραγματοποιούνται μαθήματα Ελληνικών, Αγγλικών και Γαλλικών από φιλόλογο/μεταφραστή, επιπλέον, συνεδρίες ψυχολογικής υποστήριξης από ψυχολόγο και κοινωνικής υποστήριξης σε πρακτικά θέματα από την κοινωνική λειτουργό και νομική κάλυψη από τον δικηγόρο του Ξενώνα. Παρέχεται ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, ενώ γίνονται τακτικές επισκέψεις στο Αχιλλοπούλειο Νοσοκομείο του Βόλου.

Η κοινωνία του Ξενώνα χαρακτηρίζεται από πολυπολιτισμικότητα, καθώς αποτελείται από ανήλικους αλλοδαπούς με καταγωγή από τις χώρες της Ασίας και της Αφρικής. Ο πολιτισμός κάθε χώρας διαφέρει, με αποτέλεσμα ο πλούτος των πολιτισμικών στοιχείων στον Ξενώνα να είναι μεγάλος. Η κάθε πολιτισμική ομάδα, εκτός της γλώσσας που ομιλεί, φέρει και τα αντίστοιχα χαρακτηριστικά της. Ενδιαφέρον αποτελεί το γεγονός ότι ο ενδυματολογικός κώδικας είναι ο ίδιος για όλους, καθώς ντύνονται σύμφωνα με τα ευρωπαϊκά πρότυπα, όμως διατηρούν τις παραδοσιακές τους φορεσιές και σε κάθε ευκαιρία (γιορτή, εκδήλωση κλπ.) τις φορούν. Η μουσική και ο χορός παίζουν σημαντικό ρόλο στην έκφραση και τη διασκέδαση όλων των νέων του Ξενώνα. Τα μουσικά ακούσματα ποικίλουν με αναφορές στο Bollywood, τη μαύρη μουσική και τη hip hop. Εξαιρετικά σημαντική για τους νέους αποτελεί η θρησκεία, που για τους περισσότερους είναι ο Μωαμεθανισμός. Καθημερινά, τέσσερις φορές την ημέρα προσεύχονται στα δωμάτιά τους, ενώ την Παρασκευή, ιερή μέρα για τους Μουσουλμάνους, κατευθύνονται στο αυτοσχέδιο τζαμί¹ που υπάρχει στο κέντρο του Βόλου και προσεύχονται ομαδικά.

Τόσο τα στοιχεία που ανέφερα παραπάνω, όσο και αυτά που ξεδιπλώνονται σε όλη την εργασία, έχουν συλλεχθεί από τη συμμετοχική παρατήρηση που πραγματοποίησα στον Ξενώνα τους τελευταίους 9 περίπου μήνες από τη θέση της εθελόντριας. Πραγματοποίησα ηχογραφημένες συνεντεύξεις με τη μέθοδο της αφήγησης ζωής, ενώ όπου δεν επιθυμούσε ο ομιλητής τη χρήση του μαγνητοφώνου, κράτησα σημειώσεις από αυτά που μου εξιστορούσε αυτοπροσώπως και κατά διαστήματα. Οι ερωτήσεις ποικίλουν, ωστόσο εστιάζουν στα πεδία που

---

¹ Το αυτοσχέδιο τζαμί στην περιοχή του Βόλου δημιουργήθηκε με ιδιωτική πρωτοβουλία των μουσουλμάνων μεταναστών.

αναπτύσσω στην παρούσα εργασία, όπως για παράδειγμα η διήγηση του ταξιδιού τους. Οι επισκέψεις μου γινόταν σε καθημερινή βάση, επομένως παρατηρούσα τις δράσεις τους, συμμετέχοντας παράλληλα μαζί τους. Κάποιες από αυτές τις δράσεις οργανώθηκαν από εμένα, όπως για παράδειγμα η προβολή ταινίας, η ομαδική ζωγραφική, ομαδικά αθλήματα στην αυλή κλπ. Επιπλέον, έπειτα μάλιστα από προτροπή των παιδιών, έτρωγα μαζί τους στην τραπεζαρία. Δεν έλειπαν οι πολύωρες συζητήσεις, που αφορούσαν μεν τις διαδικασίες του ασύλου και την αναμονή της απόφασης, δε τις αναμνήσεις από τη χώρα τους και την οικογένειά τους, τα όνειρα και τις προσδοκίες τους για το μέλλον.

Επίσης, πληροφορίες σχετικά με τους ανήλικους πρόσφυγες και το καθεστώς υποδοχής και ένταξής τους έλαβα από το πόνημα των Δημητροπούλου και Παπαγεωργίου, οι οποίοι πραγματοποίησαν μελέτη για τους Ασυνόδευτους ανήλικους αιτούντες άσυλο στην Ελλάδα. Η μελέτη σχετίζεται με την αντιμετώπιση των αλλοδαπών ασυνόδευτων ανηλίκων που ζητούν άσυλο στην Ελλάδα, ενώ αποτελεί σημαντική συμβολή στη βιβλιογραφία της ερευνάς μου, καθώς η περίπτωση των ανηλίκων μεταναστών δεν έχει μελετηθεί σημαντικά. Επιπλέον, ενημερώθηκα από τους Επίσημους Ιστότοπους του ΟΗΕ, της Ύπατης Αρμοστείας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η μετανάστευση στον 21^ο αιώνα στην Ελλάδα και την Ευρώπη. Θεωρητικές ανθρωπολογικές απόψεις.

Η μετανάστευση αποτελεί, ίσως, ένα από τα σημαντικότερα κοινωνικά θέματα που απασχολούν παγκοσμίως πολιτικούς και κοινωνικούς επιστήμονες. Είναι ένα σύνθετο φαινόμενο, του οποίου οι αιτίες έχουν οικονομικό, κοινωνικό και πολιτικό χαρακτήρα. Όπως αναφέρει, χαρακτηριστικά, η Nancy Green στον πρόλογο του βιβλίου «Οι δρόμοι της μετανάστευσης» (2004, 9) «η μετανάστευση, δηλαδή, η φυγή-μόνιμη ή προσωρινή-, και η διέλευση πολιτισμικών, κοινωνικών, πολιτικών συνόρων δεν είναι απλώς ζήτημα *δίγας για ταξίδι*, τιμής, εκδίκησης ή ψυχικής αναζήτησης... από τη φύση της η μετανάστευση είναι σύνθετο φαινόμενο και προκειμένου να αναλυθούν τα αίτια και τα αποτελέσματά του, απαιτείται *πολλαπλότητα οπτικών*». (Green, 2004, 9)

Πιο αναλυτικά, θεωρείται πολύ σημαντική η μελέτη της μετανάστευσης ως σύγχρονο κοινωνικό φαινόμενο, καθώς σύμφωνα με την IOM τα ποσοστά μετακίνησης πληθυσμών παγκοσμίως αυξάνονται ραγδαία την τελευταία δεκαετία. Συγκεκριμένα, το 2000 150 εκατομμύρια άνθρωποι εγκατέλειψαν την πατρίδα τους με σκοπό να μεταβούν για διαμονή σε κάποια άλλη χώρα. Ενώ, σήμερα το ποσοστό αυτό έχει εκτοξευτεί στα 210 εκατομμύρια. Μιλώντας, για την Ευρώπη, η οποία μας ενδιαφέρει περισσότερο στην παρούσα φάση, διαπιστώνουμε ότι έχει 72 εκατομμύρια μετανάστες, από τους οποίους οι 1,6 εκατομμύρια είναι πρόσφυγες (IOM, <https://www.iom.int/cms/en/sites/iom/home/where-we-work/europa.html>). Τα αίτια, τις απομάκρυνσής τους, σαφώς και ποικίλουν, με επικρατέστερο την οικονομική δυσχέρεια, κυρίως τα τελευταία χρόνια. Πολλοί είναι εκείνοι, οι οποίοι αποζητούν μια καλύτερη επαγγελματική ευκαιρία από εκείνες που υπάρχουν στην χώρα του. Πιθανόν η χώρα τους να πλήττεται στον κλάδο της εργασίας με μεγάλα ποσοστά ανεργίας, αλλά και στον κλάδο της παιδείας, διότι δεν είναι λίγοι εκείνοι που σπουδάζουν σε κάποιο άλλο κράτος.

Για την αύξηση των αιτούντων άσυλο, τα αίτια είναι κοινωνο-πολιτικού χαρακτήρα, με έμφαση στις περιπτώσεις των Τρίτων χωρών, στις οποίες πραγματοποιούνται πόλεμοι είτε με άλλες χώρες, είτε εμφύλιοι, όπως για παράδειγμα στην Αίγυπτο, στον Ιράκ και στο Αφγανιστάν, τα τελευταία χρόνια. Οι άνθρωποι των χωρών αυτών διατρέχουν σοβαρό ζωτικό κίνδυνο, λόγω των επιθέσεων, γι' αυτό αποζητούν μια ασφαλέστερη χώρα παραμονής. Η καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων μπορεί να αποτελέσει, επιπλέον, αιτία φυγής από τη γενέθλιο χώρα. Η

υποβαθμισμένη θέση της γυναίκας, η κακομεταχείριση και εμπορία των ανθρώπων (trafficking) και η παιδική εργασία λαμβάνουν χώρα στη σημερινή εποχή σε χώρες του Τρίτου κόσμου. Η μετανάστευση σε μια Ευρωπαϊκή χώρα, μπορεί να αποτελέσει λύση στα προβλήματα αυτών των ανθρώπων, δίνοντας τους ένα ασφαλές καταφύγιο που θα τους προσφέρει το επιθυμητά καλύτερο επίπεδο ζωής.

Όσον αφορά την πρόσληψη του πρόσφυγα από κοινωνικούς επιστήμονες, η Liisa Malkki, η οποία υποστηρίζει ότι οι προσφυγικές σπουδές χαρακτηρίζονται από μια «εδραιοκεντρική» οπτική, βάσει της οποίας θεωρείται ότι οι άνθρωποι θα πρέπει κατά κανόνα να βρίσκονται εγκαταστημένοι σε έναν συγκεκριμένο τόπο, ώστε να τους δίνεται η δυνατότητα κατασκευής μιας προσδιορισμένης ταυτότητας, αλλά και να μπορούν να ζουν αρμονικά και ιδατά στο σπίτι τους. Η Malkki ασκεί επίσης κριτική στην άποψη που διατυπώνεται από πολλούς επιστήμονες που μελετούν το φαινόμενο της προσφυγιάς, ότι οι ταυτότητες «δεν μπορούν να είναι πλήρεις και υγιείς παρά μόνο εάν είναι ριζωμένες σε μια εδαφική πατρίδα» (Malkki 1995, 511 όπως παρατίθεται στο Danforth Van Boeschoten, 2012, 187). Επομένως, σύμφωνα με την οπτική αυτή, όταν οι άνθρωποι αποφασίζουν να εγκαταλείψουν την πατρίδα τους, διαταράσσεται η «εθνική τάξη πραγμάτων» (Malkki 1992, 25), ζουν μια «ανώμαλη» κατάσταση, ενώ «κανονικά» θα έπρεπε να συμβιώνουν σε έναν τόπο άνθρωποι με κοινή ταυτότητα και πολιτισμό. (Danforth- Van Boeschoten 2012, 187).

Οι παραπάνω απόψεις, βέβαια, εύκολα θεωρούνται αβάσιμες στον κόσμο της παγκοσμιοποίησης, όπου εκατομμύρια άνθρωποι μετακινούνται καθημερινά με προορισμό κάποια άλλη χώρα μακριά από τη δική τους. Στο έργο τους οι Danforth και Van Boeschoten αντιδιαστέλλουν τον εδραιοκεντρικό αυτό λόγο για τους πρόσφυγες με τις κοσμοπολίτικες θέσεις των Appadurai και Clifford, οι οποίοι ισχυρίζονται την ανάγκη να ανατραπεί η οπτική της «εθνικής τάξης πραγμάτων» και της θεώρησης ότι «οι άνθρωποι είναι από φυσικού τους ριζωμένοι σε εδαφικές πατρίδες. Αυτή η κοσμοπολίτικη οπτική εστιάζει στο παγκόσμιο αντί για το τοπικό, στη μετατόπιση αντί για την τοποθέτηση και στην κινητικότητα αντί για τη σταθερότητα.» (Danforth και Van Boeschoten, 2012, 188).

Μελετώντας τις δύο παραπάνω απόψεις περί «εδραιοκεντρισμού» και «κοσμοπολιτισμού» δεν μπορούμε να πούμε με σιγουριά ποια από τις δύο οφείλουμε να ενστερνιστούμε. Προσωπικά, με βρίσκει σύμφωνη η άποψη των Van Boeschoten και Danforth,

οι οποίοι , θεωρούν πως αμφότερες οι δύο έννοιες έχουν θετικά και αρνητικά στοιχεία. Η απομάκρυνση κάποιου από το σπίτι και την πατρίδα του δεν μπορεί παρά να σημαίνει στέρηση και απώλεια της πολιτισμικής ταυτότητας και όχι μόνο, ωστόσο σε άλλες περιπτώσεις σημαίνει απελευθέρωση από τα δεινά της χώρας του.

Από τη στιγμή, λοιπόν, που οι μετακινούμενοι (μετανάστες ή πρόσφυγες) εισέρχονται σε ξένο κράτος, εκείνο είναι υπεύθυνο για τον τρόπο, με τον οποίο θα γίνουν δεκτοί, είτε για να ενσωματωθούν σε αυτό, είτε για να απομακρυνθούν. Ακόμη, υπεύθυνο είναι το κράτος για την επαγγελματική αποκατάσταση των μεταναστών και των προσφύγων, τη θέση τους στην κοινωνία και τα δικαιώματα που τους παραχωρούνται. Οι υποχρεώσεις βέβαια δεν είναι ίδιες για τους μετανάστες και τους πρόσφυγες. Ειδικότερα, για τους πρόσφυγες το εκάστοτε κράτος δεσμεύεται από τη Σύμβαση της Γενεύης, από τη στιγμή που αναγνωρίζονται ως τέτοιοι, και το κράτος που τους φιλοξενεί οφείλει να τους παρέχει περίθαλψη και τα μέσα προς το ζην. Το ίδιο δεν ισχύει για τους μετανάστες, ωστόσο το κράτος υποδοχής οφείλει να χαράσσει πολιτική για την ενσωμάτωσή τους.

Στο σημείο αυτό, θεωρώ σωστό να αναπτύξω μέσα σε λίγα λόγια τα πέντε μοντέλα της ενσωμάτωσης των μεταναστών, έτσι όπως τα αποτυπώνει η Green στο βιβλίο της. Αρχικά, αναφέρω το μοντέλο της αφομοίωσης, στο οποίο ο μετανάστης αποτελεί «ξένο σώμα» ανάμεσα στην εθνική πλειονότητα, ενώ συχνά αντιμετωπίζεται ως κίνδυνος για την σταθερότητα τους έθνους. Για το λόγο αυτό, θα πρέπει να «βγάλει από πάνω του» όλα τα ξένα στοιχεία που τον κάνουν διαφορετικό και να υιοθετήσει εκείνα της εθνικής πλειοψηφίας. Το μοντέλο της αφομοίωσης έχει τις ρίζες του στη μετανάστευση προς την Αμερική στα μέσα του 19^{ου} αιώνα, ωστόσο εφαρμόστηκε και σε αρκετά κράτη της Ευρώπης στο Μεσοπόλεμο. (Green, 2004, 83)

Επιπλέον, το μοντέλο της συγχώνευσης ή αλλιώς «το χωνευτήρι», εμφανίστηκε στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, ιδίως στην Αμερική, και βασίζεται στην προϋπόθεση ότι η διαδικασία της μετανάστευσης αλλάζει τον μετανάστη, ο οποίος έρχεται σε επαφή με το νέο πολιτισμό, αλλά και την ίδια την κοινωνία υποδοχής (Green, 2004, 73). Αντίθετα, η ενσωμάτωση/ένταξη εμφανίστηκε στη Γαλλία και σε άλλες χώρες της Ευρώπης, στις οποίες το έθνος-κράτος και η κρατική εξουσία είναι ισχυρά. Στη διαδικασία της ενσωμάτωσης ο μετανάστης κρατά ορισμένα στοιχεία του πολιτισμού του, και συγχρόνως υιοθετεί πολιτισμικά στοιχεία από την χώρα υποδοχής. (Green, 2004, 87)

Την δεκαετία του 1970, όμως, προέκυψε το μοντέλο της πολυπολιτισμικότητας, αρχικά ιδίως στον Καναδά και στην Αυστραλία, το οποίο ήταν αποτέλεσμα του κινήματος των μαύρων στην Αμερική και των κοινωνικών κινήματων που προέκυψαν μετά το 1968, τα οποία αποζητούσαν το «δικαίωμα στη διαφορά». «Η πολιτική της πολυπολιτισμικότητας βασίστηκε στην ισότιμη συμμετοχή μεταναστών, στη διατήρηση του δικαιώματος στη διαφορά, στο σεβασμό κεντρικών αξιών της κοινωνίας υποδοχής και στο σχηματισμό εθνικών ομάδων». (Green, 2004, 82)

Επιθυμώντας την ανάλυση του μεταναστευτικού φαινομένου με έναν πιο τοπικό χαρακτήρα, επικεντρώνοντας στην περίπτωση της Ελλάδας, θα προσπαθήσω να φέρω στην επιφάνεια τον τρόπο με τον οποίο η ελληνική κοινωνία αντιμετώπισε και αντιμετωπίζει τις μεταναστευτικές ροές στην επικράτειά της. Αναλυτικότερα, η Ελλάδα αποτέλεσε χώρα μαζικής υποδοχής μεταναστών από το 1990 κι έπειτα, σε αντίθεση με παλαιότερα, που πολλοί Έλληνες εγκατέλειπαν τη χώρα για εύρεση εργασίας. Ωστόσο, σύμφωνα με τον Στράτο Γεωργούλα (2001) η Ελλάδα είχε υπάρξει παλαιότερα χώρα υποδοχής μεταναστών, είτε εξαιτίας των Βαλκανικών Πολέμων και της Μικρασιατικής καταστροφής, είτε με την παλιννόστηση Ελλήνων μεταναστών στις δεκαετίες του '70 και '80.

Μετά το 1990, όμως, λόγω και της πτώσης του σοσιαλιστικού «μπλοκ» τα μεταναστευτικά ρεύματα αποτελούνται κυρίως από αλλοδαπούς από τρίτες χώρες, με αποτέλεσμα η ελληνική κοινωνία να μετατραπεί σε πολυπολιτισμική. Το 1991-1996 υπήρξε μαζική εισροή μεταναστών από την Αλβανία, με σκοπό να βρουν θέσεις εργασίας στην Ελλάδα, κυρίως στην οικοδομή, στη γεωργία και στις οικιακές υπηρεσίες, ενώ στα μέσα της δεκαετίας του 2000 άρχισαν να καταφθάνουν στην Ελλάδα νέες ροές μεταναστών από χώρες της Αφρικής και της Ασίας. Σύμφωνα με επίσημα στοιχεία, οι μετανάστες στη χώρα φτάνουν σχεδόν το ένα εκατομμύριο, εκ των οποίων οι 450.000 είναι χωρίς άδεια παραμονής. (Ελληνική Στατιστική Αρχή, <http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/PAGE-census2011tables>)

Παρόλα αυτά, εξαιτίας της οικονομικής κρίσης, κυρίως, τα μεταναστευτικά ρεύματα από τα Βαλκανικά κράτη (Βουλγαρία, Αλβανία κλπ.) προς την Ελλάδα έχουν υποχωρήσει, και πολλοί μετανάστες από τις χώρες αυτές επιστρέφουν στην πατρίδα τους, δεδομένου ότι οι δυνατότητες απασχόλησης έχουν περιοριστεί. Παράλληλα, όμως, νέες ροές μεταναστών έρχονται από χώρες του Τρίτου κόσμου. Βέβαια, αποδεικνύεται ότι για πολλούς από αυτούς

τους μετανάστες, επιθυμητός προορισμός είναι κάποια χώρα της Βόρειας Ευρώπης (Γερμανία, Βρετανία, Βέλγιο, Σουηδία κλπ.), ωστόσο εξαιτίας της θέσης της Ελλάδας, θα την αποκαλέσω «σταυροδρόμι ηπείρων». Ωστόσο, στις περισσότερες περιπτώσεις, οι μετανάστες αυτοί «εγκλωβίζονται» στη χώρα. Το φαινόμενο αυτό συμβαίνει για κάποιους συγκεκριμένους λόγους, οι οποίοι αποδεικνύονται με τα λεγόμενα των ανήλικων μεταναστών του Ξενώνα Μακρινίτσας. Συγκεκριμένα, η έλευση στη χώρα γίνεται με τη βοήθεια λαθρεμπόρων, οι οποίοι πληρώνονται αδρά, από 1.500 έως 6.000 Ευρώ. Στην πλειονότητά τους, οι λαθρέμποροι εκμεταλλεύονται τους ανθρώπους, κλέβοντας τα χρήματά τους. Αρχικά, τους υπόσχονται τη μετάβαση στην επιθυμητή χώρα, ωστόσο, μόλις, περάσουν τα ελληνικά σύνορα τους αφήνουν μόνους. Επιπλέον, οι μετανάστες φέρνουν αρκετά μεγάλο ποσό χρημάτων μαζί τους, το οποίο συνήθως γίνεται λεία από κυκλώματα, που «τάζουν» μια καλή ζωή, με ό,τι αυτό συνεπάγεται. Τα χρήματα αυτά αποσπώνται, με αποτέλεσμα οι μετανάστες να μένουν αβοήθητοι και φτωχοί σε μία ξένη χώρα.

Οι κυριότερες πτυχές του κανονιστικού πλαισίου της ΕΕ για τη μετανάστευση.

Το φαινόμενο της μετανάστευσης έχει οδηγήσει την Ευρωπαϊκή Ένωση στη θέσπιση νόμων. Σύμφωνα με τις πληροφορίες που δίνει ο επίσημος ιστότοπος της Ευρωπαϊκής Ένωσης (http://europa.eu/index_el.htm), με τη Συμφωνία του Σένγκεν το 1991 η Ευρωπαϊκή Ένωση απέκτησε ενιαία σύνορα. Ειδικότερα, η ελεύθερη κυκλοφορία των ατόμων εντός του χώρου αυτού αποτελεί θεμελιώδης αρχή, η οποία κατοχυρώνεται με τις Συνθήκες για τους πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και τελευταία με αυτή της Λισσαβόνας (2009). Πραγματοποιείται μέσω του χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης χωρίς να υπάρχουν εσωτερικά σύνορα. Με την κατάργηση των εσωτερικών συνόρων απαιτείται μια πιο ενισχυμένη διαχείριση των εξωτερικών συνόρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, την οργανωμένη είσοδο και διαμονή των υπηκόων τρίτων χωρών. Η ελεύθερη κυκλοφορία των ατόμων προέκυψε, όταν υπογράφηκε η Συμφωνία του Σένγκεν το 1985 και η Σύμβαση του Σένγκεν που τέθηκε σε ισχύ το 1995, με την οποία καταργήθηκαν οι συνοριακοί έλεγχοι μεταξύ των χωρών που συμμετείχαν στη Συμφωνία. Η συνεργασία του Σένγκεν εντάχθηκε στο νομικό και θεσμικό πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και επεκτάθηκε σταδιακά, με σκοπό να συμπεριλάβει τα περισσότερα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ορισμένες τρίτες χώρες (Επίσημος Ιστότοπος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/free_movement_of_persons_asylum_immigration/133020_el.htm).

Για να διασφαλιστεί ότι ο χώρος εντός του Σένγκεν θα είναι ασφαλής, η συνεργασία και ο συντονισμός μεταξύ των αστυνομικών υπηρεσιών και των δικαστικών αρχών ενισχύθηκε. Η συνεργασία Σένγκεν εντάχθηκε στο δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τη συνθήκη του Άμστερνταμ, το 1997. Βέβαια, δεν συμμετέχουν όλες οι χώρες στη συνεργασία Σένγκεν, είτε διότι δεν επιθυμούν την κατάργηση του συνοριακού ελέγχου, είτε διότι δεν ικανοποιούν τους όρους που απαιτούνται για να εφαρμοστεί το κεκτημένο του Σένγκεν. (Επίσημος Ιστότοπος της Ευρωπαϊκής Ένωσης)

Στη δεκαετία του 1980 πραγματοποιούνται συζητήσεις για το πόσο σημαντικό είναι και τι σημαίνει ταυτόχρονα να κυκλοφορούν ελεύθερα τα άτομα. Από τη μία πλευρά, κάποια κράτη μέλη υποστηρίζουν ότι θα έπρεπε να εφαρμόζεται μόνο στους πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, επομένως θα έπρεπε να υπάρχει συνοριακός έλεγχος και διάκριση μεταξύ των πολιτών της

Ευρώπης και των υπηκόων από τις τρίτες χώρες. Καθώς, όμως, δεν συμφώνησαν στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Βέλγιο, η Γερμανία, η Γαλλία, το Λουξεμβούργο και οι Κάτω Χώρες αποφάσισαν, το 1985, να δημιουργήσουν μεταξύ τους ένα χώρο, όπου δεν θα υπάρχουν σύνορα, το χώρο «Σένγκεν», το όνομα του οποίου πήραν από μια κωμόπολη του Λουξεμβούργου, όπου υπογράφηκε η πρώτη αυτή συμφωνία. Αυτή η διακυβερνητική συνεργασία εντάχθηκε στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης την 1η Μαΐου του 1999, έπειτα από την υπογραφή της Συνθήκης του Άμστερνταμ. (Επίσημος Ιστότοπος της Ευρωπαϊκής Ένωσης)

Ορισμένες τρίτες χώρες, όπως η Βολιβία, η Ινδία, η Τυνησία, που έχουν ιδιόμορφες σχέσεις με την Ευρωπαϊκή Ένωση αποφάσισαν αργότερα να συμμετάσχουν στο πλαίσιο διακρατικής συνεργασίας που θεσμοθετήθηκε με τη Συνθήκη Σένγκεν. Για την πραγματοποίηση της συνεργασίας των χωρών εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης οφείλουν να συμφωνήσουν στο να μετακινούνται ελεύθερα οι άνθρωποι των τρίτων χωρών και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως προβλέπει η Συμφωνία του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου για τις περιπτώσεις της Ιρλανδίας, της Νορβηγίας και του Λιχτενστάιν και η Συμφωνία της ελεύθερης κυκλοφορίας των ανθρώπων για την περίπτωση της Ελβετίας. Για να συμμετέχουν οι συγκεκριμένες χώρες στη συμφωνία θα πρέπει πρώτα, «να συμπεριληφθούν στο χώρο που συγκροτείται από την απουσία ελέγχου στα εσωτερικά σύνορα, να εφαρμόζουν τις διατάξεις του κεκτημένου του Σένγκεν και όλα τα κείμενα που αναφέρονται στη δημιουργία του και τέλος, να συνεργάζονται στη λήψη αποφάσεων σχετικά με τα κείμενα “Schengen relevant”». (Επίσημος Ιστότοπος της Ευρωπαϊκής Ένωσης)

Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Ένωση, μπορεί κανείς να περάσει τα εξωτερικά² σύνορα μόνο «από συνοριακά σημεία διέλευσης» και στις ώρες που εκείνα λειτουργούν. Με το πέρασμα από κάποιο σημείο των εξωτερικών συνόρων, οι πολίτες ή μη της Ευρωπαϊκής Ένωσης υποχρεούνται να περάσουν έναν «στοιχειώδη έλεγχο», ούτως ώστε να διασταυρωθεί η ταυτότητά τους βάσει των ταξιδιωτικών εγγράφων. Οι πολίτες των χωρών του Τρίτου κόσμου υποχρεούνται να υποβληθούν σε «διεξοδικό έλεγχο» που περιλαμβάνει εξακρίβωση των

---

² Νοούνται ως εξωτερικά σύνορα τα χερσαία και θαλάσσια σύνορα των κρατών μελών, τα αεροδρόμια και οι λιμένες τους, στα οποία εφαρμόζονται οι διατάξεις του δικαίου της ΕΕ σχετικά με τη διέλευση των εξωτερικών συνόρων από πρόσωπα.

στοιχείων της ταυτότητάς τους. Η Ευρωπαϊκή Ένωση στοχεύει μια ασφαλής, ομοιόμορφη και υψηλού ελέγχου επιτήρηση των εξωτερικών συνόρων όλων των χωρών της. Επιπρόσθετα, για την εγκυρότητα των στοιχείων υφίσταται ένα αυτόματο σύστημα καταγραφής του τόπου και της ημερομηνίας εισόδου και εξόδου των πολιτών που παραμένουν για σύντομο χρονικό διάστημα στη χώρα.

ΜΕΡΟΣ Ι. Το καθεστώς για τους ανήλικους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Το καθεστώς της υποδοχής των ανήλικων μεταναστών στην Ελλάδα και την Ευρώπη. Το νομοθετικό πλαίσιο.

Την τελευταία δεκαετία στην Ελλάδα έχουν αυξηθεί τα μεταναστευτικά ρεύματα από χώρες, κυρίως, της Ασίας και της Αφρικής. Στόχος των μεταναστών αυτών είναι η μετάβαση σε κάποια Ευρωπαϊκή χώρα, η οποία θα τους προσφέρει μια καλύτερη ποιότητα ζωής. Εξαιρεση, ωστόσο, δεν αποτελούν τα ανήλικα άτομα, τα οποία αποφασίζουν να εγκαταλείψουν την πατρίδα και το σπίτι τους μόνα τους χωρίς κάποιο συγγενικό τους πρόσωπο, με βασικό σκοπό την επαγγελματική αποκατάσταση, αφού προηγηθούν οι κατάλληλες σπουδές. Σύμφωνα με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ που είναι υπεύθυνη για τους Πρόσφυγες, «ως ασυνόδευτος ανήλικος αιτών άσυλο ορίζεται ένα πρόσωπο κάτω από την ηλικία των δεκαοκτώ ετών (ή της ηλικίας ενηλικίωσης κατά το δίκαιο της χώρας ασύλου) το οποίο δεν συνοδεύεται από τους γονείς του, από επίτροπο, ή από άλλο ενήλικο που σύμφωνα με το νόμο ή το έθιμο είναι υπεύθυνος για την επιμέλειά του και αιτείται να υπαχθεί στο καθεστώς του πρόσφυγα στη χώρα ασύλου (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 180/36)». Την παραπάνω έννοια χρησιμοποιεί και η ελληνική νομοθεσία³.

Τα ανήλικα άτομα εγκαταλείπουν τη χώρα καταγωγής τους εξαιτίας των πολεμικών συγκρούσεων που λαμβάνουν χώρα, κυρίως, στις χώρες της Μέσης Ανατολής, αλλά και των περιπτώσεων, όπου τα ανθρώπινα δικαιώματά τους παραβιάζονται, είτε μέσω της παιδικής εργασίας, είτε μέσω εκμετάλλευσης από κυκλώματα εμπορίας ανθρώπων. Στην περιοχή του Αφγανιστάν πολλές είναι οι περιπτώσεις, στις οποίες τα παιδιά στρατολογούνται χωρίς τη θέλησή τους από τους Ταλιμπάν. Επιπλέον, ο θάνατος των γονέων αποτελεί σημαντική αιτία στην απόφαση για τη φυγή. Σαφώς, η επιθυμία να βρουν μια καλύτερη ζωή σε μια άλλη χώρα, η οποία θα τους προστατεύει δεν μπορεί παρά να ωθήσει ένα ανήλικο παιδί να φύγει.(Δημητροπούλου- Παπαγεωργίου 2008, 17)

³ «Σύμφωνα με το Προεδρικό Διάταγμα 220/2007 (άρθρο 1 σημείο στ') ως ασυνόδευτος ανήλικος θεωρείται ο υπήκοος τρίτης χώρας ή ανιθαγενής ηλικίας κάτω των δεκαοκτώ ετών, ο οποίος φθάνει στην Ελλάδα χωρίς να συνοδεύεται από ενήλικα υπεύθυνο για τη φροντίδα του για όσο χρόνο δεν έχει τεθεί υπό την ουσιαστική φροντίδα ενός τέτοιου προσώπου ή ο ανήλικος που αφέθηκε ασυνόδευτος μετά την είσοδό του στην Ελλάδα».

Παρόλα αυτά, οι Δημητροπούλου και Παπαγεωργίου (2008) στην έρευνά τους αναφέρουν ότι οι ανήλικοι πρόσφυγες αντιμετωπίζουν σημαντικές δυσκολίες, όταν πρόκειται να απευθυνθούν σε ένα κράτος για διεθνή προστασία. Πρόκειται για παιδιά, τα οποία έχουν συγκεκριμένες ανάγκες και βρίσκονται ευάλωτα και εκτεθειμένα σε μια ξένη χώρα. Παράλληλα, με την ιδιότητα του πρόσφυγα έχουν εμπειρίες, ενώ αποζητούν τα δικαιώματά που τους παρέχονται. Για αυτά, λοιπόν, τα παιδιά οφείλουν να υπάρχουν ειδικές διατάξεις και νόμοι, οι οποίοι θα τα υποστηρίζουν και θα τα προστατεύουν όσο το δυνατόν περισσότερο. Έχει γίνει σημαντική προσπάθεια από μέρους της διεθνούς κοινότητας, λαμβάνοντας υπόψη τις παραπάνω παραμέτρους, να θεσπιστούν ειδικοί νόμοι, οι οποίοι θα αντιμετωπίσουν το φαινόμενο.

Η Σύμβαση της Γενεύης για το Καθεστώς των Προσφύγων (1951) έχει εφαρμογή σε όλους τους πρόσφυγες, συμπεριλαμβανομένων και των ανηλίκων, αλλά μέχρι πρόσφατα δεν υπήρχε ειδικό νομοθετικό πλαίσιο για την προστασία των ανηλίκων προσφύγων. Η υιοθέτηση της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού από τον Οργανισμό των Ηνωμένων Εθνών το 1989 έθεσε τα θεμέλια, ώστε πολλές ευρωπαϊκές χώρες να ασχοληθούν με το ζήτημα των ανηλίκων προσφύγων. Όσο αφορά την Ελλάδα πολύ πρόσφατα, η προστασία των ασυνόδευτων ανηλίκων τέθηκε σε ξεχωριστή θέση στη νομοθεσία. Συγκεκριμένα, το 2003 στο άρθρο 103, παρ. 9 του Συντάγματος, Νόμος 3094/2003 (ΦΕΚ Α' 10/22.01.2003) «Συνήγορος του Πολίτη και άλλες διατάξεις», Άρθρο 4, Παράγραφος 6 (<http://www.synigoros.gr/resources/docs/201017.pdf>). Στο ζήτημα της ειδικής αντιμετώπισης των ανηλίκων σημαντικές ήταν οι συμβολές των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων, που είναι υπεύθυνοι για τα δικαιώματα των προσφύγων, του παιδιού και γενικότερα τα ανθρώπινα δικαιώματα. Θετικές παρεμβάσεις πραγματοποίησαν η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες και ο Συνήγορος του Πολίτη. Πολλά κείμενα στο διεθνή χώρο αναφέρονται στην ανάγκη για ειδική διαχείριση των παιδιών. Τα δικαιώματα του παιδιού καλύπτονται μέσω του Συντάγματος με το άρθρο 21 παρ. 1 και 3, όπως και σε άλλα, ωστόσο η προστασία των παιδιών παραμένει σε μεγάλο βαθμό περιορισμένη τόσο για τα Ελληνόπουλα, όσο για τα αλλοδαπά και ημεδαπά παιδιά.

Η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού είναι μέχρι και σήμερα το βασικό νομοθετικό εργαλείο που καλύπτει νομοθετικά τα ατομικά, κοινωνικο-πολιτικά και οικονομικά δικαιώματα των παιδιών. Συγκεκριμένα, η Σύμβαση σέβεται τα δικαιώματα του παιδιού

ανεξαρτήτως της εθνικότητάς τους (Δημητροπούλου-Παπαγεωργίου 2008, 29). Ειδικότερα, για τη διαδικασία του ασύλου, η Σύμβαση, στο άρθρο 22 τονίζει ότι τα κράτη υποχρεούνται, να λαμβάνουν τα απαραίτητα μέτρα για την προστασία του παιδιού, το οποίο ζητά να αναγνωρισθεί ως πρόσφυγας. Στις περιπτώσεις, μάλιστα, γονικής απώλειας το κράτος έχει την υποχρέωση να προστατεύει το ίδιο το παιδί.

Παλαιότερα, στο Προεδρικό Διάταγμα 61/1999⁴, άρθρο 1 παρ. 4, αναφερόταν ότι ο αλλοδαπός που είναι από 14 έως 18 ετών και ασυνόδευτος από γονείς μπορεί να υποβάλλει αίτηση για Άσυλο, εφόσον, βέβαια, ο εν λόγω αιτών είναι πνευματικά ώριμος, ώστε να αντιληφθεί την πράξη του. Διαφορετικά, ο ασυνόδευτος ανήλικος, που υποβάλλει αίτηση για Άσυλο, έχει προσωρινά ως ειδικό επίτροπο τον Εισαγγελέα Ανηλίκων. Η Ευρωπαϊκή Ένωση προσπάθησε να ρυθμίσει τις εθνικές πολιτικές ασύλου, με σκοπό τη δημιουργία του κοινού ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου (ΚΕΣΑ), ενώ είχαν προηγηθεί η Συνθήκη του Μάαστριχτ και η Συνθήκη του Άμστερνταμ. Στην πορεία, η Ευρωπαϊκή Ένωση εφαρμόζει κάποια νομοθετικά κείμενα που αφορούν το καθεστώς των προσφύγων των τρίτων χωρών, τα οποία περιέχουν ρυθμίσεις για την εξέταση των αιτήσεων ασύλου που έχουν υποβληθεί από του ασυνόδευτους ανηλίκους.

Οι ασυνόδευτοι ανήλικοι καλύπτονται από τους νόμους που αφορούν το Άσυλο και από συγκεκριμένες διατάξεις περί ανηλίκων. Για του λόγου το αληθές, «οι διατάξεις των άρθρων 1589 επ. του Αστικού Κώδικα περί επιτροπείας ανηλίκων ρυθμίζουν και θέματα διορισμού επιτρόπου γι' αυτούς τους ανήλικους. Με τον ίδιο τρόπο εφαρμόζονται ανάλογα και για τους ανηλίκους οι περί ανηλίκων διατάξεις του Ποινικού Κώδικα και ιδίως του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Το ίδιο ισχύει και στις ειδικότερες ρυθμίσεις περί ανηλίκων, όπως τη νομοθεσία που ρυθμίζει την εργασία των ανηλίκων κλπ.»

Επιπρόσθετα, για την προστασία του ανηλίκου σημαντικό ρόλο έχει η σχετική εγκύκλιος του Υπουργείου Εσωτερικών Π.Δ 220/2007 που αφορά τις συνθήκες που οι αιτούντες άσυλο γίνονται αποδεκτοί⁵. Τέλος, βασική θέση κατέχει η νομοθεσία για τους αλλοδαπούς της χώρας. Συγκεκριμένα, ο Νόμος 3386/2005 «Είσοδος, διαμονή και κοινωνική ένταξη υπηκόων τρίτων

⁴ ΦΕΚ Νο 63 (Α'), 6 Απριλίου 1999).

⁵ «Εγκύκλιος με αριθμό 5401-1—261100 της 23.02.2008»

χωρών στην Ελληνική Επικράτεια»⁶ και οι διατάξεις του ίδιου, οι οποίες αναφέρουν τις ποινικές και διοικητικές συνέπειες της παράνομης εισόδου και εξόδου των αλλοδαπών μεταναστών και τις διαδικασίες της απέλασής τους.(Δημητροπούλου-Παπαγεωργίου, 2008, 29-31)

---

⁶ ΦΕΚ: Νο 212 (Α) από 23-8-2005

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Οι προϋποθέσεις και η διαδικασία για την αίτηση Ασύλου.

Στο σημείο αυτό, θα προσπαθήσω με τη βοήθεια των πληροφοριών από τον Επίσημο Ιστότοπο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (http://europa.eu/index_el.htm) να αποτυπώσω τη διαδικασία που απαιτείται για τη χορήγηση του πολιτικού Ασύλου στους αλλοδαπούς μετανάστες. Οι παρακάτω ενέργειες έχουν ισχύ για όλα τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αρχικά, θα λέγαμε ότι οι αιτούντες άσυλο μπορούν να μένουν στο κράτος, όπου έκαναν την αίτηση, ακόμη κι αν δεν έχει εκδοθεί καμιά απόφαση. Οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, από τη μία πλευρά, υποχρεούνται να ενημερώνουν του αιτούντες άσυλο για τη διαδικασία, τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους και για το αποτέλεσμα της απόφασης που πάρθηκε.

Γι' αυτό το λόγο, οι αποφάσεις που λαμβάνονται κοινοποιούνται γραπτά, εξηγώντας, μάλιστα, τους λόγους σε περίπτωση απόρριψης και ενημερώνουν για τη διαδικασία της προσβολής της απόρριψης. Απαραίτητος είναι ο διερμηνέας, ούτως ώστε να γίνεται με μεγαλύτερη ακρίβεια και ευκολία η έκθεση της κάθε περίπτωσης. Επιπλέον, οι αιτούντες μπορούν να επικοινωνούν με την Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών (UNHCR) και η ίδια έχει τη δυνατότητα να λαμβάνει πληροφορίες για την περίπτωση του κάθε αιτούντα. Οι αιτούντες έχουν, επίσης, το δικαίωμα να συμβουλευτούν δικηγόρο για τη διευκόλυνση τους στις διαδικασίες του ασύλου.

Από την άλλη πλευρά, ωστόσο, οι αιτούντες άσυλο υποχρεώνονται να παρουσιαστούν στις αρμόδιες αρχές αυτοπροσώπως, να υποβάλλουν την αίτησή τους και να δώσουν τα προσωπικά τους έγγραφα για την εξέταση της αίτησης του ασύλου. Ο αιτών δύναται να δώσει συνέντευξη σε κάποιον υπάλληλο της εξουσιοδοτημένης αρχής, όπου θα αναφέρει στοιχεία της προσωπικής του ζωής που τον ανάγκασαν να εγκαταλείψει τη χώρα και να υποβάλει αίτηση για άσυλο. Με βάση τα στοιχεία που θα καταθέσει θα συνταχθεί μια γραπτή αίτηση, η οποία θα υποβληθεί για να εγκριθεί η αίτηση του ασύλου. Σε περιπτώσεις ανηλικότητας, υπάρχει η δυνατότητα να χρησιμοποιηθούν εξετάσεις που θα προσδιορίσουν την ακριβή ηλικία του αιτούντος. Η αρχή που έχει οριστεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση θα λάβει, στη συνέχεια, την απόφαση για την κάθε αίτηση.

Στον Επίσημο Ιστότοπο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αναφέρονται οι προϋποθέσεις που πρέπει να πληροί κανείς για να αιτηθεί άσυλο και να αναγνωριστεί ως πρόσφυγας. Ειδικότερα, αίτηση μπορεί να κάνει κάθε υπήκοος από χώρα που δεν βρίσκεται στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ο οποίος δεν επιθυμεί ή δεν έχει τη δυνατότητα να επιστρέψει σε αυτή, εξαιτίας ενδεχόμενης δίωξης που μπορεί να του ασκηθεί. Για όσους δεν εγκρίθηκε η διεθνής προστασία, δύναται να λάβουν επικουρική προστασία. Για τη σωστή αξιολόγηση των αιτήσεων από την Ευρωπαϊκή Ένωση θα πρέπει να ληφθούν υπόψη τα ατομικά στοιχεία του αιτούντος και τα στοιχεία για τη χώρα καταγωγής του, τα έγγραφα για ενδεχόμενη δίωξη και βλάβη ή την ύπαρξη φόβου για μελλοντική δίωξη και βλάβη. Τα αίτια της δίωξης μπορεί να είναι φυλετικά, πολιτικά, κοινωνικά, θρησκευτικά, με στόχο τη σωματική ή ψυχική βία και πολιτικές, νομικές ή κοινωνικές κυρώσεις. Για την παροχή της επικουρικής προστασίας ο αιτών πρέπει να έχει υποστεί βασανιστήρια και άσχημη μεταχείριση, απειλή θανατικής ποινής ή απειλή της προσωπικής του ακεραιότητας.

Σύμφωνα με τον κανονισμό Δουβλίνο II ο κάθε μετανάστης έχει τη δυνατότητα να υποβάλλει αίτηση για άσυλο μόνο μια φορά σε ένα κράτος. Ο παρών κανονισμός έχει θεσπιστεί, με σκοπό να αποφευχθεί η κατάχρηση του δικαιώματος αίτησης ασύλου και η μεταφορά των αιτούντων από το ένα κράτος στο άλλο. Στην περίπτωση, που ο αιτών άσυλο είναι ασυνόδευτος ανήλικος, για την εξέταση της αίτησης του ασύλου υπεύθυνο είναι το κράτος, στο οποίο μένει νόμιμα κάποιο μέλος της οικογένειάς τους, όταν αυτό δεν υφίσταται, το κράτος είναι εκείνο που επιλέγει ο αιτών να υποβάλει την αίτησή του.

Για τη δυνατότητα ταυτοποίησης των ατόμων που έχουν αιτηθεί άσυλο από τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπάρχει το σύστημα Eurodac, με τη βοήθεια του οποίου γίνεται σύγκριση των δακτυλικών αποτυπωμάτων, ώστε να διαπιστωθεί αν έχει ήδη υποβάλει ο αιτών αίτηση σε κάποια άλλη χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή έχει περάσει παράνομα τα σύνορα της. Εκτός των δακτυλικών αποτυπωμάτων δίνονται ως δεδομένα η χώρα καταγωγής, το φύλο, ο τόπος και ο χρόνος της αίτησης ασύλου ή η σύλληψη του ατόμου, ο αριθμός αναφοράς, η ημερομηνία καταγραφής των δακτυλικών αποτυπωμάτων και η ημερομηνία της μεταφοράς των στοιχείων στην κεντρική μονάδα. Τα παραπάνω στοιχεία διατηρούνται για 10 χρόνια εκτός ο αιτών λάβει την ιθαγένεια κάποια χώρας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η καταγραφή των δεδομένων αφορά κάθε άτομο που είναι πάνω από 14 ετών.(Επίσημος Ιστότοπος της Ευρωπαϊκής Ένωσης)

ΜΕΡΟΣ ΙΙ. Οι διαδρομές και οι ιστορίες των ανηλίκων. Μια εθνογραφική προσέγγιση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Συμμετοχική παρατήρηση στον ξενώνα «Άρσις».

Για την πραγματοποίηση και την επιτυχημένη ολοκλήρωση μιας ανθρωπολογικής έρευνας, όπως είναι η συγκεκριμένη, η οποία αφορά τους ανήλικους μετανάστες και πρόσφυγες, θα πρέπει εκτός της θεωρητικής προσέγγισης να πραγματοποιηθεί έρευνα στο ίδιο το πεδίο, όπου δρουν τα υποκείμενα της μετανάστευσης, που είναι οι ανήλικοι. Σκοπός αυτής της επιτόπιας έρευνας αποτελεί η επαφή με τα δρώντα υποκείμενα, τα οποία έχουν ζήσει τη διαδικασία της ακούσιας ή εκούσιας αποχώρησης από την πατρίδα τους. Μέσα από εκείνα θα μπορούσαμε να μάθουμε τις πραγματικές ιστορίες που έζησε ο καθένας ξεχωριστά, τους λόγους που τα ανάγκασαν να εγκαταλείψουν τους γονείς τους και τη χώρα καταγωγής τους, καθώς τα προσφυγόπουλα δεν είναι πράγματα «εκτός τόπου», όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στο έργο των Van Boeschoten και Danforth (2012). Επιπλέον, ο James Clifford φέρει διαφορετική άποψη σε προγενέστερες ανθρωπολογικές αναλύσεις, ενώ επιμένει ότι οφείλουμε να μελετούμε αυτά τα άτομα που είναι «εκτός τόπου», δίνοντας μεγαλύτερη βάση στις «διαδρομές», παρά στις «ρίζες», στη διαδικασία του «ταξιδιού», και όχι στη «διαμονή». (Danforth- Van Boeschoten, 2012, 188)

Μέσα από τις ιστορίες των ανήλικων προσφύγων μπορούμε να ανακαλύψουμε, μελετώντας τα αίτια της αποχώρησης, τις κοινωνικές και πολιτικές αντιθέσεις που υπάρχουν στις χώρες, απ' όπου εκείνοι προέρχονται. Είναι γνωστό ότι το μεγαλύτερο ποσοστό προέρχεται από τα ισλαμικά κράτη της Μέσης Ανατολής και Αφρικής, Πακιστάν- Αφγανιστάν- Μπαγκλαντές- Αίγυπτος. Οι παραπάνω χώρες έχουν υιοθετήσει έναν πολύ διαφορετικό τρόπο ζωής από την Ευρώπη. Η κοινωνία τους έχει «κατασκευαστεί» στα πλαίσια και κάτω από το «πέπλο» του Μωαμεθανισμού. Η θρησκεία αποτελεί την αρχή και το τέλος σε οποιαδήποτε απόφαση καλούνται οι άνθρωποι, που ζουν εκεί, να πάρουν είτε η απόφαση έχει πολιτικό, είτε κοινωνικό στάτους.

Η θέση της γυναίκας και του παιδιού στις ισλαμικές χώρες αποτελεί, επίσης, θέμα μελέτης εξαιρετικά σημαντικό στον κλάδο της ανθρωπολογίας. Η γυναίκα θεωρείται ένα κοινωνικά υποδεέστερο υποκείμενο σε σύγκριση με τον άνδρα εξαιτίας συγκεκριμένων

ιστορικών και κοινωνικο-πολιτισμικών λόγων. Βιώνουν τη δύσκολη αυτή κατάσταση με διάφορους τρόπους, «αφού φυσικοποιούν, αντιστέκονται ή υπονομεύουν πρακτικές και ηθικές αντιμέτωπες με πολιτικές θρησκευτικού ή κοσμικού χαρακτήρα που τους επιβάλλονται αυταρχικά». (Τσιμπιρίδου, 2006, 34) Το παιδί από την άλλη πλευρά, δεν έχει τη θέση που κατέχει στη Δύση, αντίθετα γίνεται υποχείριο είτε από τους γονείς, είτε από ανθρώπους, οι οποίοι τα μεταχειρίζονται για να ικανοποιήσουν τις πολιτικές και προσωπικές τους απαιτήσεις, όπως για παράδειγμα συμβαίνει με το «παιδομάζωμα» των Ταλιμπάν στην περιοχή του Αφγανιστάν. Μικρά παιδιά επιλέγονται με τη βία με σκοπό να ενσωματωθούν στο στρατό των Ταλιμπάν και να πολεμούν μαζί τους.

Οι στίχοι του Χαλίλ Γκιμπράν από το ποίημά του «Για τα παιδιά», έρχονται να υποστηρίξουν την άποψη ότι τα παιδιά είναι ξεχωριστά όντα με τη δική τους προσωπικότητα. «Δημιουργούνται διαμέσου εσένα, αλλά όχι από σένα. Κι αν και βρίσκονται μαζί σου, δε σου ανήκουν. Μπορείς να τους δώσεις την αγάπη σου, αλλά όχι τις σκέψεις σου, αφού ιδέες έχουν δικές τους. Μπορείς να δίνεις μια στέγη στο σώμα τους, αλλά όχι και στις ψυχές τους. Αφού οι ψυχές τους κατοικούν στο σπίτι του αύριο, που εσύ δεν πρόκειται να επισκεφτείς ούτε και στα όνειρά σου. Μπορείς να προσπαθήσεις να τους μοιάσεις, αλλά μη γυρέψεις να τα κάνεις σαν εσένα» (Gibran Kahlil, 29, 1974).

Ακριβώς αυτά τα παιδιά θα προσπαθήσω να μελετήσω στην παρούσα εργασία, τα οποία παρόλο που είναι ανήλικα, πήραν την απόφαση να αποχωρήσουν από το σπίτι τους με σκοπό να βρουν μια νέα πατρίδα. Σημαντικό είναι σαφώς να κατανοήσουμε τις πολιτικές και κοινωνικές συνθήκες που τα ανάγκασαν να αφήσουν το σπίτι και την οικογένειά τους. Και όχι μόνο, αφού η αποχώρηση γίνεται χωρίς την οικογένεια, θα πρέπει να δούμε το ρόλο που διαδραμάτισε ο οικογενειακός κύκλος στην απόφαση. Είναι οι γονείς εκείνοι που ωθούν τα παιδιά να αποχωρήσουν από το σπίτι ή τα παιδιά πέφτουν «θύματα» ενός κυκλώματος λαθρεμπορίου, που δρα σε βάρος αθώων παιδιών, τα οποία επιθυμούν να ζήσουν μια καλύτερη ζωή χωρίς καταπίεση και φόβο;

Μέσω, λοιπόν, των ιστοριών που επέλεξα να αποτυπώσω παρακάτω, φανερώνω όλες τις πτυχές του φάσματος της μετανάστευσης των ανήλικων από τις Ισλαμικές χώρες. Θέλοντας να διευκρινίσω τα λεγόμενά μου σε αυτό το σημείο, η απόφασή μου να αφηγηθώ τις ιστορίες του μικρού Αλί από το Πακιστάν και του Χασάν από το Αφγανιστάν έγινε έπειτα από ώριμη κρίση

και ανάλυση των δεδομένων που είχα μέχρι στιγμής, αλλά και των ερωτημάτων που μου είχαν δημιουργηθεί από την αρχή κιόλας της έρευνας. Από το σύνολο των συνεντεύξεων που έλαβα από 30 παιδιά του Ξενώνα της Μακρινίτσας, μέσα σε αυτά ήταν παιδιά ηλικίας από 13 έως 21 ετών, νεοαφιχθέντες και παλαιότεροι, με καταγωγή από τη Μέση Ανατολή και την Αφρική, Μουσουλμάνους και Καθολικούς Χριστιανούς, επέλεξα να δημοσιεύσω εκείνες που φανερώνουν τη θέση των παιδιών στις Ισλαμικές χώρες, τις αιτίες που ωθούν ένα ανήλικο παιδί να αποχωριστεί το σπίτι και την οικογένειά του και το ρόλο της οικογένειας σε αυτή την απόφαση. Μέσα από τις ιστορίες τους μαθαίνουμε για το δύσκολο και επικίνδυνο ταξίδι τους προς την Ευρώπη, την υποδοχή τους από το ελληνικό κράτος και για την τωρινή κατάσταση που βιώνουν.

Συνήθως τα ταξίδια μοιάζουν μεταξύ τους, αφού το μεγαλύτερο ποσοστό απευθύνεται σε λαθρεμπόρους, οι οποίοι πληρώνονται αδρά, για να αναλαμβάνουν τη μετακίνησή τους, ακολουθούν την ίδια διαδρομή για το πέρασμα των συνόρων, στόχος τους είναι η είσοδος σε κάποια ευρωπαϊκή χώρα, στην οποία επιθυμούν τη μόρφωση και την επαγγελματική αποκατάσταση, ωστόσο ορισμένοι από αυτούς, πλέον είναι αρκετοί, δεν τα καταφέρνουν να φτάσουν στον τελικό τους προορισμό και καταλήγουν να βρίσκονται στην Ελλάδα χωρίς τα απαραίτητα νόμιμα έγγραφα για την παραμονή τους. Οι ανήλικοι συνήθως μεταφέρονται σε Ξενώνες φιλοξενίας, οι οποίοι βρίσκονται σε ολόκληρη την Ελλάδα⁷, όπου και διαμένουν είτε μέχρι την έκδοση του Ασύλου, είτε μέχρι να αποφασίσουν να αποχωρήσουν, με σκοπό να μεταβούν σε κάποια άλλη χώρα της Ευρώπης.

-
- 7 1. Κέντρο Φιλοξενίας Ασυνόδευτων Ανηλίκων Αλλοδαπών Ανωγείων, Κρήτη
  2. Κέντρο Φιλοξενίας Ασυνόδευτων Ανηλίκων Αλλοδαπών, Αγριά Βόλου
  3. Λειτουργία Μονάδας Φιλοξενίας Ασυνόδευτων Ανηλίκων Προσφύγων, Λέσβος
  4. Κέντρο Φιλοξενίας Ασυνόδευτων Ανηλίκων, Μακρινίτσα Βόλου
  5. Κέντρο Φιλοξενίας Ασυνόδευτων Ανηλίκων, Ωραιόκαστρο Θεσ/νίκης
  7. Κέντρο Φιλοξενίας Ασυνόδευτων Ανηλίκων Αλλοδαπών ,Αθήνα
  8. Κέντρο Φιλοξενίας Ασυνόδευτων Αλλοδαπών, Αθήνα
  9. Ξενώνας Υποδοχής και Στήριξης Ασυνόδευτων Κοριτσιών, Γυναικών και Μονογονεϊκών Οικογενειών, Αθήνα
  10. Ξενώνας φιλοξενίας ασυνόδευτων ανήλικων, Αλεξανδρούπολη
  11. Διαμερίσματα σε Αθήνα, Θεσσαλονίκη και Λέσβο- 25 διαμερίσματα
  12. Εστία Προσφύγων - Ξενώνας Υποδοχής Μονογονεϊκών Οικογενειών και Οικογενειών, Αθήνα
  13. Ξενώνας Υποδοχής Αιτούντων Άσυλο, Αθήνα
  14. Ξενώνας Υποδοχής Αιτούντων Άσυλο και Οικογενειών, Αθήνα
  15. Κέντρο Υποδοχής Αιτούντων Άσυλο Λαυρίου
  16. Ξενώνας Φιλοξενίας Αιτούντων Άσυλο «Μέλλον», Αθήνα
  17. ΣΤΕΓΗ PLUS - Ξενώνας Ασυνόδευτων Ανηλίκων, Αθήνα
  18. ΣΤΕΓΗ PLUS - Ξενώνας Ασυνόδευτων Ανηλίκων και Αιτούντων Άσυλο, Πάτρα
  19. Δομή Φιλοξενίας για Αιτούντες Άσυλο, Λέσβος (UNHCR <http://www.unhcr.gr/genikes-plirofories/ellada/artikel/440f9c7f28f492c22d7b064dc40165f4/kentra-ypodochis-kai.html?L=yubuigmpppggkuho>)

Ωστόσο, προέκυψαν σημαντικές διαφορές ανάμεσα στις ιστορίες των παιδιών, οικογενειακής, οικονομικής, κοινωνικο-πολιτικής φύσεως, και επιπλέον σε περιπτώσεις που αλλάζει το μέσο μεταφοράς, είναι διαφορετικά τα σύνορα που πέρασαν για να φτάσουν στην Ελλάδα και ο χώρος όπου κρατήθηκαν έως ότου φιλοξενηθούν στον Ξενώνα της Μακρινίτσας. Πιο συγκεκριμένα, διαπίστωσα ότι τα παιδιά, τα οποία κατάγονται από τις χώρες του Αφγανιστάν, του Μπαγκλαντές και του Πακιστάν, έχουν βιώσει τουλάχιστον την απώλεια ενός γονέα, ενώ υπάρχουν και περιπτώσεις, όπου και οι δυο γονείς έχουν πεθάνει, είτε από αρρώστια, είτε από πολεμικές συγκρούσεις. Συνήθως, οι οικογένειες αυτές απαρτίζονται από πολλά παιδιά.

Από την άλλη πλευρά, οι νέοι με καταγωγή το Κονγκό προέρχονται από μονογονεϊκές οικογένειες, είτε γιατί δεν υφίσταται η πατρική φιγούρα, είτε διότι οι γονείς έχουν χωρίσει και η μητέρα μεγαλώνει μόνη τα παιδιά της. Στις περιπτώσεις αυτές, οι οικογένειες διαθέτουν 2 έως 3 παιδιά το περισσότερο. Όσο αφορά την οικονομική κατάσταση, εδώ θα παρατηρήσουμε μια κατάσταση, η οποία μπορεί να δημιουργήσει ερωτήματα και προβληματισμούς, όπως συνέβη σε εμένα την ίδια. Φαίνεται περίεργο πως κατάφεραν να βρουν τέτοιο ποσό χρημάτων (από 1.500 έως 5.000 ευρώ), με σκοπό να πληρώσουν τους λαθρέμπορους, παιδιά τα οποία έχουν δυσκολίες στην προσωπική τους ζωή και ζουν μέσα σε συνθήκες εξαθλίωσης. Οι απαντήσεις που έλαβα, ίσως, να μην κάλυψαν σε μεγάλο βαθμό τον προβληματισμό μου για το θέμα. Για παράδειγμα, ένας 16χρονος Πακιστανός, μου αποκάλυψε ότι τα χρήματα για το ταξίδι του τα έδωσε η γιαγιά του, η οποία πούλησε ένα κτήμα, που είχε στην κατοχή της. Ο 15χρονος Αιγύπτιος κατάφερε να βρει τα χρήματα από φίλους του, τα οποία θα επέστρεφε, όταν θα έβρισκε ο ίδιος εργασία. Βέβαια, ορισμένοι δεν διευκρίνιζαν από πού ακριβώς βρήκαν τα χρήματα, προσπαθώντας να αποφύγουν την ερώτηση.

Οι κοινωνικο-πολιτικές διαφορές θεωρώ ότι αποτελούν τη σημαντικότερη αιτία που ωθεί τους νέους να αποχωρήσουν από την πατρίδα τους. Κυρίως, οι νέοι από το Αφγανιστάν εγκαταλείπουν το σπίτι τους εξαιτίας των πολεμικών συγκρούσεων και του «παιδομαζώματος» από το στρατό των Ταλιμπάν. Από την άλλη, οι νέοι από το Πακιστάν αναγκάζονται να βρουν την τύχη τους σε χώρες της Ευρώπης, καθώς δεν υπάρχουν θέσεις εργασίας που να εξασφαλίζουν τα χρήματα για μια καλή ζωή. Το ίδιο συμβαίνει και με τους Αιγύπτιους, οι οποίοι προέρχονται από μεσαίες κοινωνικά και οικονομικά οικογένειες (π. χ ο πατέρας έχει βιοτεχνία ρούχων, η μητέρα είναι νοικοκυρά), ωστόσο εξαιτίας της απειλής εμφυλίου πολέμου τον

προηγούμενο χρόνο και οι αιματηρές συγκρούσεις μέχρι σήμερα αναγκάζουν πολλούς νέους να αναζητήσουν την τύχη τους στην Ευρώπη.

Το περιστατικό, μάλιστα, που συγκλόνισε την Ελλάδα τον Απρίλιο αποδεικνύει την κατάσταση που επικρατεί στην χώρα. «Πρόκειται για συνολικά 331 μετανάστες (267 άνδρες, 24 γυναίκες και 40 παιδιά), κατά δήλωσή τους Σύριοι και Αιγύπτιοι», οι οποίοι επιθυμούσαν να μεταβούν στην Ιταλία, κινδύνευσαν με τη ζωή τους, όταν το αλιευτικό σκάφος, στο οποίο επέβαιναν ανοιχτά της Κρήτης εξέπεμψε SOS για άγνωστους λόγους. Τελικά, σώθηκαν από ελληνικό τάνκερ. (Η εφημερίδα των Συντακτών και Flash news.gr Χανιά, 31/3/14) Οκτώ από τους ανήλικους Αιγύπτιους μεταφέρθηκαν στον Ξενώνα της Μακρινίτσας, όπου διαμένουν μέχρι σήμερα, περιμένοντας την επιστροφή τους στην Αίγυπτο μέσω της πρεσβείας.

Ωστόσο, η επιλογή μου να αποτυπώσω εν τέλει τις δύο συγκεκριμένες συνεντεύξεις βασίστηκε στην πληρότητα από πληροφορίες, σε σύγκριση με τις υπόλοιπες, οι οποίες αν και δεν πληρούσαν τις απαιτήσεις και τους στόχους μου, κράτησα σημαντικά κομμάτια από αυτές, τα οποία αναφέρω σε όλη την εργασία, καθώς αποτελούν σημαντικό υλικό για την ανάπτυξή της. Επιπλέον, οι ιστορίες των Αλί και Χασάν διαθέτουν μια αρχή, μια μέση κι ένα τέλος (αιτίες μετανάστευσης- διαδρομή- Ξενώνας), καθώς τις τρεις αυτές πτυχές επιθυμώ και είναι στόχος μου να αναλύσω στην παρούσα εργασία. Τέλος, υπήρχαν και περιπτώσεις παιδιών, οι οποίοι δεν επιθυμούσαν να δημοσιευτούν οι ιστορίες τους, παρά μόνο μέρος εξ αυτών. Γι' αυτό το λόγο, θέλοντας να διασφαλίσω τα ίδια τα παιδιά χρησιμοποιώ ψευδώνυμα στις δύο ιστορίες, ενώ για τις υπόλοιπες περιπτώσεις, κάνω αναφορές στην ηλικία και την καταγωγή τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η ιστορία του μικρού Αλί.

Ο Αλί είναι ένας 15χρονος νέος, ο οποίος κατάγεται από το Πακιστάν. Μητρική του γλώσσα είναι τα Ουρντού, ωστόσο γνωρίζει πολύ καλά τα Αγγλικά. Είναι Μουσουλμάνος στο θρήσκευμα, όπως και το 95% των κατοίκων του Πακιστάν. Ενώ στην Ελλάδα βρίσκεται εδώ κι ένα χρόνο περίπου, δεν μιλάει και τόσο καλά τα Ελληνικά. Μπορεί να καταλάβει πολύ καλά όταν του μιλάει κάποιος, ωστόσο οι απαντήσεις που δίνει γίνονται κυρίως στα Αγγλικά. Υπάρχει σίγουρα μια εξήγηση γι' αυτό το γεγονός. «Μα γιατί δεν μιλάς Ελληνικά; Κάνε μια προσπάθεια, αφού τα καταλαβαίνεις», του αποκρίθηκα μια μέρα, καθώς συνομιλούσαμε. «Τι να τα κάνω τα Ελληνικά;! Στη Γερμανία θα μου είναι άχρηστα», μου απάντησε σε μισά σπαστά Ελληνικά και Αγγλικά. Τότε άρχισα να καταλαβαίνω ότι ο Αλί έχει όνειρα για το μέλλον, κι ότι τα όνειρα αυτά δεν γίνονται για την Ελλάδα.

Ας πάρουμε, όμως την ιστορία του από την αρχή. Ο Αλί ζούσε σε ένα χωριό κοντά στην πρωτεύουσα Ισλαμαμπάντ. Έμενε μαζί με τους γονείς του και τα 5 αδέρφια του, τρία αγόρια και δύο κορίτσια, μικρότερα από εκείνον. Μια συνηθισμένη μέρα για εκείνον, όπως μου την αφηγήθηκε, ήταν κάπως έτσι. Ο Αλί ξυπνούσε γύρω στις 6 το πρωί, έτρωγε μαζί με τα αδέρφια του το πρωινό που του ετοίμαζε η μητέρα του και κατευθυνόταν στο τζαμί, όπου προσευχόταν και διάβαζε το κοράνι. Στη συνέχεια, πήγαινε στο σχολείο, στις 8, κι εκεί έκανε τα μαθήματά του, τα οποία βασίζονται στις θετικές επιστήμες, στην ιστορία της χώρας του και στη διδασκαλία του Ισλάμ. Ο ίδιος λάτρευε τη φυσική και τη βιολογία, και μέχρι τώρα όνειρό του είναι να γίνει γιατρός, όπως ήθελε να σπουδάσει κι εκεί πριν φύγει. «Ξέρεις στο σχολείο ο δάσκαλος είχε ένα ξύλο, κι όποιος δεν ήταν καλός και μιλούσε τον χτυπούσε.», μου τονίζει με δέος, ενώ εγώ προσπαθώντας να καταλάβω γιατί μου αναφέρει ένα τέτοιο ακραίο γεγονός με τόσο θαυμασμό, τον ρωτάω «κι εσένα Αλί αυτό σου άρεσε; Θεωρείς ότι είναι καλό;». «Ναι! Αν κάποιος δεν είναι σωστός το ξύλο τον κάνει. Εδώ που πάω σχολείο στο Βόλο, οι δάσκαλοι είναι χαλαροί, κοιμούνται, και γίνεται χαμός από κάτω, μιλάμε. Γίνεται να μάθεις έτσι;!». Η σύγκριση αυτή με έβαλε στη μηχανή του χρόνου, όταν στην εποχή του παππού μου και της γιαγιάς μου ο δάσκαλος τους χτυπούσε με τον χάρακα, σε περίπτωση αμέλειας και ταραχής μέσα στην τάξη.

Μετά το σχολείο, λοιπόν, πήγαινε στο φροντιστήριο που πρόσφερε το ίδιο το σχολείο, όταν κάποιος μαθητής ήθελε να ενισχύσει τις γνώσεις του. Εκεί έκανε όλα του τα μαθήματα, ώστε να μην έχει για το σπίτι, διότι καθημερινά βοηθούσε τον πατέρα του στη δουλειά που έκανε. «Έκανε σίδερα», μου αναφέρει. «Δηλαδή, τι εννοείς τα έφτιαχνε εκείνος στο εργοστάσιο;», του αποκρίνομαι με περιέργεια. «Όχι, δεν κατάλαβες! Τα κολλούσε για να τα βάλει σε σπίτια και μαγαζιά», προσπαθεί να μου εξηγήσει με σπαστά Ελληνικά και Αγγλικά. Δίνοντάς μου να καταλάβω ότι ο πατέρας του ήταν ηλεκτροκολλητής και τοποθετούσε σιδερένιες πόρτες σε σπίτια και μαγαζιά. Το βράδυ επέστρεφαν μαζί, προσευχόταν μαζί με την οικογένειά του και έπεφτε νωρίς για ύπνο. «Πότε είχες ελεύθερο χρόνο Αλί;» τον ρωτάω. «Το Σάββατο. Πήγαινα σινεμά με τους φίλους μου, μετά καθόμασταν στην πλατεία και κουτσομπολεύαμε τα κορίτσια, αλλά αν περνούσε κανένα δεν το κοιτούσαμε. Αν δεις έστω τη γάμπα μιας κοπέλας πρέπει να την παντρευτείς μετά. Εγώ δεν θέλω τέτοια, είμαι μικρός ακόμα!» μου απαντάει γελώντας.

Ακούγοντας τα λόγια του Αλί, θα αναρωτηθεί κανείς εύλογα τι ήταν αυτό που τον έσπρωξε να φύγει από το Πακιστάν, εφόσον η καθημερινότητά του είναι σε σχετικές γραμμές, και από τη μεριά του φυσιολογική και ευχάριστη. Η εξήγηση δίνεται, όταν μου αναφέρει την ιστορία με τον θείο του, τον αδερφό του πατέρα του. Συγκεκριμένα, η οικογένεια του πατέρα του είχε ένα μεγάλο κτήμα στο κοντινό χωριό, από εκεί που έμεναν. Αυτό το κτήμα όφειλε να το έχει ο μεγαλύτερος σε ηλικία γιός του παππού του, κι αυτός ήταν ο πατέρας του. Τα υπόλοιπα αδέρφια θα έπαιρναν αυτά που είχαν απομείνει, που όμως δεν ήταν ισάξια με αυτό το μεγάλο κτήμα. Γι' αυτό το λόγο, συχνά, όπως μου ανέφερε, γινόταν φασαρίες και καβγάδες μεταξύ του πατέρα του και των αδερφών του, σε σημείο ο πατέρα του να ξυλοκοπηθεί άγρια από τους υπόλοιπους.

Όταν ο Αλί, λοιπόν, φτάνει στην κατάλληλη ηλικία για να πάρει και ο ίδιος με τη σειρά του αυτό το κτήμα σαν κληρονομιά από τον πατέρα του, καθώς όπως είπαμε και παραπάνω ήταν το μεγαλύτερο από τα αγόρια αδέρφια του, η κατάσταση έμελλε να ξεφύγει από τα όριά της. Οι θείοι του, τον παρακολουθούσαν έξω από το σχολείο ή οπουδήποτε αλλού πήγαινε και τον απειλούσαν ότι αν δεν τους δώσει αυτό το κτήμα θα τον σκοτώσουν. Οι απειλές έγιναν καθημερινότητα για τον Αλί. Όταν, μάλιστα, ο πατέρας του αναγκάστηκε να δουλέψει ένα διάστημα μακριά από το χωριό, οι θείοι του έβρισκαν ευκαιρία και πήγαιναν στο σπίτι τους,

όπου ξυλοκοπούσαν τη μητέρα και τα μικρότερα αδέρφια του. Δεν σταματούσαν εκεί διέλυαν το σπίτι, σπάζοντας οτιδήποτε έβρισκαν μπροστά τους, φτάνοντας σε σημείο να προσπαθούν μέχρι και να το κάψουν. Τα πράγματα έφτασαν στα όριά τους για την οικογένεια του Αλί, η οποία κινδύνευε άμεσα από τους θείους του. Κι αν κανείς, όπως έκανα κι εγώ, σκεφτεί για ποιο λόγο η αστυνομία δεν έκανε κάτι, ώστε να τους προστατέψει, η απάντηση του Αλί θα δώσει την εξήγηση. «Η αστυνομία δεν μπορεί να κάνει τίποτα! Τους δίνουν λεφτά και δεν μιλούν. Άσε που δεν υπάρχει αστυνομία στα χωριά, μόνο στρατός κι αυτός πολεμάει με τους Ταλιμπάν.»

Τη λύση έδωσε ο πατέρας του, όταν του είπε πως θα πρέπει να φύγει από τη χώρα, διότι η ζωή του βρίσκεται σε άμεσο κίνδυνο. Θα μπορούσε να πάει στην Ευρώπη, όπου θα έβρισκε ένα καλύτερο μέλλον γι' αυτόν και εκεί να σπουδάσει γιατρός που τόσο πολύ ήθελε. Ο πατέρας του τα κανόνισε, λοιπόν, όλα με τους λαθρέμπορους. Έμαθε τις κατάλληλες πληροφορίες για τον τρόπο που θα ταξιδεύανε και τους πλήρωσε 1.500 ευρώ για να ξεκινήσει το ταξίδι στη Δύση. Ο Αλί δεν ήθελε να αποχωριστεί την οικογένειά του και τους φίλους του, όμως ήξερε πολύ καλά ότι η ζωή του βρισκόταν σε κίνδυνο.

Ταξίδευαν, είτε μέσα σε φορτηγό, είτε με τα πόδια, μέχρι που πέρασαν τα σύνορα με το Ιράν. Εκεί έδωσε στο λαθρέμπορο άλλα 1.000 ευρώ για να συνεχίσει το ταξίδι του. Τα μέρη εκεί είναι βραχώδη και τους περισσότερους μήνες έχει παγετό, καθώς πρόκειται για τα ψηλότερα βουνά του κόσμου. Οπότε εύκολα μπορεί να καταλάβει κανείς τις ταλαιπωρίες και τις δυσκολίες που αντιμετώπισε ο Αλί στο ταξίδι του, και για τις οποίες δεν θέλει να μιλάει πολύ, διότι όπως λέει του θυμίζουν άσχημες καταστάσεις και τον στεναχωρούν. Από το Ιράν, συνεχίζει με φορτηγό και περνάει τα σύνορα με την Τουρκία. Στην Τουρκία έμεινε περίπου 2 μήνες, με σκοπό να ξεκουραστεί και να έρθει ο επόμενος λαθρέμπορος για να τον περάσει από τον Έβρο, ούτως ώστε να περάσει στην Ελλάδα. Όταν θα περνούσε, μάλιστα, θα του έδινε και τα υπόλοιπα χρήματα που ήταν 2.000 ευρώ, οπότε συνολικά το ταξίδι του κοστολογείται στα 4.500 ευρώ. Στην Τουρκία έμενε σε μια αποθήκη μαζί με άλλους μετανάστες, σε άθλιες συνθήκες.

Έφτασε η ώρα να περάσει τα σύνορα στο Έβρο, οπότε θα έπρεπε να το κάνει περπατώντας για να μην γίνει αντιληπτός από τους συνοριοφύλακες. Ωστόσο, δεν τα κατάφερε να ξεφύγει, όπως υπολόγιζε. Η αστυνομία τον έπιασε μόλις μπήκε στην Ελλάδα. Φοβήθηκε πολύ, καθώς πίστευε ότι θα μπει στη φυλακή και θα τον γυρίσουν πίσω στο Πακιστάν, κάτι που δεν το ήθελε καθόλου. Στη συνέχεια, κρατήθηκε για 25 ημέρες περίπου στο Κέντρο κράτησης

μεταναστών του Έβρου, όπου εκεί έζησε στιγμές φρίκης κι απελπισίας. Οι μετανάστες βρίσκονται στοιβαγμένοι σαν ζώα, μέσα σε κελιά που περισσότερο, θα έλεγε κανείς ότι μοιάζουν με κλουβιά. Η μεταχείριση δεν είναι η καλύτερη από του δεσμοφύλακες, καθώς τους αγνοούν επιδεικτικά τις περισσότερες φορές, ενώ δεν λείπουν και περιπτώσεις, όπου έχει ασκηθεί βία.

Και φτάνει η πολυπόθητη στιγμή της αποφυλάκισης, καθώς έχει αποφασιστεί από τον Εισαγγελέα ότι ο 15χρονος Αλί θα πρέπει να μεταφερθεί σε ξενώνα για ανηλίκους. Εξαιτίας της ανηλικότητάς του και της μη συνοδείας του από ενήλικο συγγενή του, δεν μπορεί να μείνει μόνος του για όσο διάστημα θα μείνει στη χώρα. Μεταφέρεται, λοιπόν, από τη ΜΕΤΑδραση⁸ στον ξενώνα της Μακρινίτσας τον Αύγουστο του 2013. Ένωσε για πρώτη φορά ότι ήταν ασφαλής. Ανησυχούσε, βέβαια, για τη διαχείρισή του, διότι δεν είχε και τις καλύτερες εντυπώσεις, ωστόσο από την πρώτη στιγμή ένωσε ότι κάτι καλό θα έβρισκε σε αυτό το μέρος. Συνάντησε συνομήλικούς του, και μάλιστα 7 εξ αυτών ήταν από το Πακιστάν, οι οποίοι μέχρι τώρα έχουν γίνει οι φίλοι του, τα αδέρφια του στην Ελλάδα.

Ο Αλί, ωστόσο, έχει δηλώσει ανοιχτά ότι δεν επιθυμεί να παραμείνει στην Ελλάδα. Ο αδερφός της μητέρας του ζει νόμιμα 13 χρόνια στη Γερμανία με την οικογένειά του, ενώ δουλεύει, παράλληλα, σε μια επιχείρηση. Σκοπός του είναι, σαφώς, να μετακομίσει εκεί μόνιμα, να σπουδάσει και να βρει μια καλή δουλειά, και γιατί όχι να κάνει πραγματικότητα το όνειρό του να γίνει γιατρός. Ήδη ο Αλί έχει κάνει αίτηση για πολιτικό Άσυλο, και μάλιστα έχει αναγνωριστεί ως πρόσφυγας. Πλέον, περιμένει την απόφαση του Υπουργείου στην αίτηση που έχει κάνει για οικογενειακή επανένωση με τον θείο του στη Γερμανία.

Πολλές είναι εκείνες οι φορές που με ρωτάει, «Γιατί αργούν ακόμα τα χαρτιά; Ξέρεις ότι κάθε βράδυ ονειρεύομαι τη ζωή μου στη Γερμανία!», κι εγώ από την άλλη αδυνατώ να του απαντήσω και το μόνο που μπορώ να του πω είναι, «Έλα Αλί κάνε λίγο ακόμα υπομονή όλα θα πάνε καλά!». Ο Αλί, καθημερινά, εδώ στο Βόλο φοιτά στο 3^ο εσπερινό Γυμνάσιο Βόλου. Στον ελεύθερο του χρόνο παίζει το αγαπημένο του άθλημα, το κρίκετ, μαζί με τους συμπατριώτες του

⁸ «Η ΜΕΤΑδραση – Δράση για τη Μετανάστευση και την Ανάπτυξη είναι μια μη κυβερνητική οργάνωση, μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα. Είναι επιχειρησιακός εταίρος της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες σε τομείς που σχετίζονται με τη διεθνή προστασία (διαδικασία ασύλου, ενημέρωση πάνω στο δικαίωμα στο άσυλο κ.α.) και συνεργάζεται με ελληνικούς φορείς και άλλους ευρωπαϊκούς και διεθνείς οργανισμούς.» (<http://www.metadrasi.org/content/whoweare1>)

που μένουν στον ξενώνα της Αγριάς, ενώ δεν σταματά στιγμή να ονειρεύεται τη Γερμανία και να περιμένει τη στιγμή που θα επιβιβαστεί στο αεροπλάνο για τη νέα του πατρίδα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Κυνηγημένος από τους Ταλιμπάν.

Στην πόλη Κανταχάρ του Αφγανιστάν ζούσε ο Χασάν, μαζί με τη μητέρα του και τα δύο μικρά του αδέρφια. Ο πατέρας του είχε πεθάνει εδώ και 5 περίπου χρόνια σε πολεμική σύρραξη, και πλέον αυτός ήταν το στήριγμα της οικογένειας. Αν και μόλις 11 χρονών ο Χασάν σταμάτησε το σχολείο και ξεκίνησε να δουλεύει σε μια βιοτεχνία ρούχων. Το ωράριο ήταν πολύ σκληρό, πόσο μάλλον για ένα μικρό παιδί σαν κι αυτόν, παρόλα αυτά έπρεπε να εξασφαλίσει τα προς το ζην για εκείνον και την οικογένειά του. Η μητέρα του δεν γινόταν να δουλέψει, καθώς είναι απίθανο να δει κανείς μια γυναίκα στο Αφγανιστάν να εργάζεται. Ξυπνούσε στις 7 το πρωί για να πάει στη δουλειά και επέστρεφε το βράδυ στις 11 στο σπίτι. Η δουλειά ήταν επίπονη, ενώ η ηλικία του δεν ήταν δικαιολογία για τους εργοδότες για να υπάρξει μια καλύτερη διαχείριση προς το μέρος του.

Ωστόσο, η πόλη στην οποία έμενε, για χρόνια ήταν υπό την ηγεσία των Ταλιμπάν, μέχρι που ανέλαβαν τη διαχείριση και την «υποτιθέμενη προστασία» οι Αμερικάνοι. Όμως, ο κίνδυνος των Ταλιμπάν ποτέ δεν σταμάτησε να υπάρχει. Τα στρατεύματα απειλούσαν καθημερινά την περιοχή της Κανταχάρ, όπως και τις γύρω περιοχές, και μάλιστα, την περίοδο εκείνη έψαχναν για «νέο αίμα». Επιθυμούσαν τη στρατολόγηση νέων αγοριών, τα οποία, όχι μόνο θα γίνονταν στρατιώτες στο πλευρό τους, αλλά θα ήταν έτοιμα να δώσουν και τη ζωή τους επάνω στη μάχη. «Ήταν αργά το βράδυ, ήρθαν σπίτι αυτοί με τα όπλα, ξέρεις οι Ταλιμπάν, με ζήτησαν από τη μάνα μου. Ήθελαν να πολεμάω μαζί τους, αλλά εγώ φοβόμουν, δεν ήθελα να σκοτωθώ. Τον προηγούμενο μήνα, είχαν έρθει πάλι και πήραν τον φίλο μου από το σχολείο. Μετά έμαθα ότι σκοτώθηκε. Κρίμα, μικρό παιδί ήταν.». Καθώς μου εξομολογούνταν την ιστορία του, ένιωσα το φόβο του να παίρνει μορφή στο πρόσωπό του. Ήταν πραγματικά η πιο αμήχανη στιγμή που έζησα, ακούγοντας την ιστορία κάποιου παιδιού.

Οι Ταλιμπάν ερχόταν κάθε βράδυ σχεδόν σπίτι του και τον έψαχναν, ενώ η μητέρα του τον έκρυβε στις πιο απίθανες κρυψώνες του σπιτιού. «Η μάνα μου άλλες φορές με έκρυβε στην ντουλάπα, άλλες φορές στο πατάρι να μην με βρουν αυτοί» μου ανέφερε χαρακτηριστικά. Η μητέρα του ανησυχούσε πως κάποια στιγμή θα τον έβρισκαν και θα τον έπαιρναν με τη βία μαζί

τους. Επέμενε πως έπρεπε να φύγει από το σπίτι, ώστε να είναι ασφαλής. Από συγγενείς έμαθαν για την Ευρώπη, συγκεκριμένα για τη Σουηδία, όπου θα μπορούσε να είναι ασφαλής και να βρει μια δουλειά που θα του εξασφαλίζει έναν καλό μισθό. Οι συγγενείς του ήταν κι εκείνοι που ήρθαν σε συνεννόηση με τους λαθρέμπορους, ώστε να μπορέσει να πραγματοποιήσει το ταξίδι του. Το ταξίδι του κοστολογήθηκε στα 3.000 ευρώ, τα μισά από τα οποία έδωσαν στην αρχή οι συγγενείς, ενώ τα υπόλοιπα θα τα έδινε ο ίδιος μόλις περνούσε στην Ελλάδα. Ο Χασάν ανησυχούσε πολύ για την έκβαση του ταξιδιού, δεν ήθελε, επίσης, να αφήσει μόνους τη μητέρα και τα μικρά του αδέρφια.

Έφτασε η ημέρα της αναχώρησης. Μαζί του ήταν 10 περίπου άτομα, είτε συνομήλικα, είτε μεγαλύτερα από αυτόν. Προχωρούσαν με τα πόδια, περπατούσαν για πολλές ημέρες και νύχτες. Μετά από 10 ημέρες περίπου έφτασαν κοντά στα σύνορα, και τότε επιβιβάστηκαν σε ένα φορτηγό, το οποίο ήταν γεμάτο κουτιά στην καρότσα του, ώστε να μπορούν να κρυφτούν από πίσω σε περίπτωση ελέγχου από τις αρχές. Ταξιδεύανε για μια εβδομάδα, τα τρόφιμα είχαν τελειώσει. Είχανε διασχίσει ολόκληρο το Ιράν και κατευθύνονταν στα σύνορα με την Τουρκία. Αυτό που του φάνηκε παράξενο σε όλη τη διάρκεια του ταξιδιού ήταν η χαλαρότητα της αστυνομίας στη θέα ενός αγνώστου προέλευσης φορτηγού. «Δεν μας σταμάτησε καθόλου η αστυνομία. Μάλλον θα έδωσαν κάτι αυτοί που κανόνισαν το ταξίδι.» μου αποκρίθηκε, κι εγώ με τη σειρά μου κατάλαβα πολύ καλά ότι εννοούσε το χρηματισμό της αστυνομίας, ώστε να κάνουν τα «στραβά μάτια» και να μην ελέγξουν το φορτηγό.

Χωρίς να μου αναφέρει και πολλά για το πώς έφτασαν στα σύνορα, ο Χασάν βρέθηκε μέσα σε μια βάρκα φουσκωτή μαζί με τους υπόλοιπους. «Νύχτα, μπήκαμε μέσα σε ένα φουσκωτό, δε θα μας έβλεπε η αστυνομία έτσι, νόμιζα θα γινόταν όπως τις άλλες φορές, που ήξερα...». Από κείνη τη στιγμή ήταν εγκαταλειμμένοι από τους λαθρέμπορους στην τύχη τους. Το λιμενικό τους βρήκε, όταν διαπίστωσαν ότι η βάρκα τους έπλεε κοντά στο λιμάνι της Μυτιλήνης. Τους συνέλαβαν και κρατήθηκαν στο Κέντρο Κράτησης Μεταναστών της περιοχής. Εκεί έμεινε για ένα μήνα περίπου, ενώ στη συνέχεια με απόφαση του Εισαγγελέα μεταφέρθηκε στον Ξενώνα Ασυνόδευτων Ανηλίκων και Αιτούντων Άσυλο της Πάτρας. Ο στόχος να φτάσει στην Ευρώπη, όμως, τον ώθησε να φύγει από εκεί. Σκέφτηκε να μπει σε ένα φορτηγό, το οποίο θα ταξίδευε από το λιμάνι της Πάτρας με προορισμό την Ιταλία. Η μοίρα, όμως, του επιφύλασσε κάτι άσχημο.

Κατάφερε χωρίς να τον δουν να χωθεί κάτω από μια νταλικά. Όμως, ένα απότομο φρενάρισμα του οδηγού οδήγησε το Χασάν να πέσει στις ρόδες, με αποτέλεσμα να τραυματιστεί σοβαρά, σπάζοντας το χέρι του και το πόδι του σε τρία σημεία, ενώ κινδύνευσε να χαθεί η ζωή του. Μεταφέρθηκε στο Νοσοκομείο Πατρών, όπου και παρέμεινε για 3 μήνες.

Με εμφανή τα σωματικά, αλλά και τα ψυχολογικά τραύματα ο Χασάν, μεταφέρθηκε με απόφαση του Εισαγγελέα στον ξενώνα Μακρινίτσας. «Τον πρώτο καιρό, ήμουν χαμένος, νόμιζα ότι είχαν τελειώσει όλα για μένα, τι θα έκανα σε ένα άγνωστο μέρος;», αναρωτιόταν. Παρόλα αυτά, δεν τα έβαλε κάτω, έκανε φίλους, μέσα και έξω από τον ξενώνα, πήγε στο σχολείο και σήμερα, όντας ο παλαιότερος και ο μεγαλύτερος απ' όλα τα παιδιά του ξενώνα μιλάει άπταιστα τα Ελληνικά, ενώ παράλληλα βοηθάει στη διερμηνεία συμπατριωτών του. Είναι πολύ αγαπητός απ' όλους και τον σέβονται λαμβάνοντας υπόψη σοβαρά τα λεγόμενά του. Τα χρόνια που ζει στον Ξενώνα έχει αναπτύξει το ταλέντο του κομμωτή, και χάρη σε αυτό βγάζει τα προς το ζην, αφού κουρεύει τόσο τα παιδιά του Ξενώνα, όσο και ανθρώπους έξω.

Συγκρίνοντας τις δύο ιστορίες των παιδιών, διακρίνουμε σημαντικές διαφορές, τόσο εθνοτικές, ηλικιακές και γλωσσικές, όσο και κοινωνικές, που αφορούν τη ζωή τους στην πατρίδα. Αρχικά, η οικογενειακή κατάσταση, ο Αλί είναι μέλος μιας πατριαρχικής οικογένειας, ενώ ο Χασάν μονογονεϊκής, με αποτέλεσμα να αναγκαστεί να εγκαταλείψει το σχολείο και να εργαστεί. Από την άλλη, ο Αλί συνέχισε κανονικά τη φοίτησή του, πράγμα που τον έκανε ακόμη και μετά τη φυγή του να ονειρεύεται να σπουδάσει. Διαφορετικές είναι, επίσης, οι αιτίες που προκάλεσαν τη φυγή τους. Μπορεί και στις δύο περιπτώσεις, να κινδύνευε η σωματική ακεραιότητα των ανηλίκων, ωστόσο ο Αλί επιθυμούσε να αποφύγει τον θείο του, ενώ ο Χασάν τους Ταλιμπάν. Παρόλα αυτά, ο τρόπος φυγής έχει κάποιες ομοιότητες που αφορούν το μέσο, με το οποίο πέρασαν τα σύνορα, και τα ίδια τα σύνορα (Αφγανιστάν, Πακιστάν-Ιράν, Ιράν-Τουρκία, Τουρκία-Ελλάδα). Οι πρώτες ημέρες στην Ελλάδα βρήκαν και τους δύο κρατούμενους σε κέντρα κράτησης μεταναστών, τα οποία βρίσκονται κοντά στα χερσαία και υδάτινα σύνορα της χώρας. Έπειτα, ο Εισαγγελέας Ανηλίκων αποφάσισε τη μετακίνησή τους σε κέντρα φιλοξενίας, ο Χασάν, ωστόσο, δεν μεταφέρθηκε εξ αρχής στη Μακρινίτσα, πράγμα που συνέβη μετά το ατύχημά του. Τέλος, τα μελλοντικά τους σχέδια έχουν μεγάλη απόκλιση, με τον Αλί να επιθυμεί τη μετακίνησή του στη Γερμανία, στοχεύοντας τις σπουδές και την επαγγελματική

αποκατάσταση, ενώ ο Χασάν, δουλεύοντας ήδη ως κομμωτής, έχει αποφασίσει τη μόνιμη εγκατάστασή του στην Ελλάδα, και συγκεκριμένα στο Βόλο.

ΜΕΡΟΣ ΙΙΙ. Ο Ξενώνας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Η φυσιογνωμία του ξενώνα «Άρσης» Μακρινίτσας.

Το Κέντρο Υποδοχής, Φιλοξενίας και Στήριξης αιτούντων άσυλο Μακρινίτσας Βόλου λειτουργεί από την ΑΡΣΗΣ, Οργάνωση Κοινωνικής Υποστήριξης Νέων και την Ελληνική Μέριμνα Βόλου από το 2006, στις εγκαταστάσεις του φιλανθρωπικού σωματίου «Ελληνική Μέριμνα Βόλου» στη Μακρινίτσα και χρηματοδοτείται από το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Προσφύγων. Η δυναμικότητα του προγράμματος ανέρχεται στα 30 άτομα. Το Κέντρο λειτουργεί πάντα σε πληρότητα και, πολλές φορές μάλιστα, ξεπερνά τον προβλεπόμενο αριθμό φιλοξενουμένων. Τη χρονική περίοδο διεξαγωγής της έρευνάς μου είχαν φιλοξενηθεί από 20 έως 32 ανήλικα αλλοδαπά αγόρια, τα οποία είναι ηλικίας από 12 έως 20 ετών και οι χώρες καταγωγής τους το Αφγανιστάν, το Πακιστάν, το Μπαγκλαντές, το Κογκό, η Αίγυπτος, η Συρία, η Παλαιστίνη, η Σομαλία και η Μπουρκίνα Φάσο. Τα δεδομένα αλλάζουν σχεδόν κάθε βδομάδα, διότι είτε τα παιδιά αποχωρούν οικειοθελώς, είτε εισέρχονται καινούρια με απόφαση του Εισαγγελέα.

Η επιλογή των ανηλίκων που πρόκειται να φιλοξενηθούν στο Κέντρο γίνεται από τη Διεύθυνση Κοινωνικής Αλληλεγγύης του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, το οποίο καλύπτει και τα έξοδα μεταφοράς των ανηλίκων προς το Κέντρο. Σε πρώτο στάδιο, αμέσως μετά την άφιξή τους, οι ανήλικοι υποβάλλονται σε ιατρικές εξετάσεις στο τοπικό Νοσοκομείο και ενημερώνονται για το αίτημα ασύλου από τους υπεύθυνους του Κέντρου. Έχουν, ωστόσο, περιθώριο επιλογής 15- 20 ημέρες για την υποβολή της αίτησης. Για τις ανάγκες του προγράμματος απασχολούνται 1 Ψυχολόγος, 1 Δικηγόρος, 1 Μεταφραστής, 1 Διοικητικός Υπάλληλος, 2 μαγείρισσες- καθαρίστριες, 2 φύλακες και η υπεύθυνη Κοινωνική Λειτουργός του Κέντρου.

Στη φιλοσοφία του προγράμματος είναι η συμμετοχή των φιλοξενουμένων στην καθημερινή ζωή του κέντρου. Στο πλαίσιο αυτό, οι ανήλικοι είναι υπεύθυνοι για την

καθαριότητα των δωματίων τους, αλλά και των κοινόχρηστων χώρων (αυτοοργάνωση ομάδων καθαριότητας). Επιπλέον, αντί παροχής έτοιμων γευμάτων, διανέμονται τρόφιμα, σε καθημερινή βάση και ατομικά σε κάθε ανήλικο, και παράλληλα μαγειρεύεται μεσημεριανό και βραδινό γεύμα από τις δυο μαγειρίσσες που απασχολεί ο Ξενώνας. Στην επιλογή των φαγητών λαμβάνονται υπόψη οι θρησκευτικές και πολιτισμικές ιδιαιτερότητες των ανηλίκων. Σε όλους τους ανήλικους, δίδεται μηνιαία κάρτα λεωφορείων για δωρεάν μετακίνηση και 1 κάρτα τηλεφώνου το μήνα. Επιπλέον, καλύπτονται οι ανάγκες ένδυσης μέσα από δωρεές.

Στους φιλοξενούμενους παρέχονται μαθήματα ελληνικής γλώσσας μέσα στον Ξενώνα σε συνεργασία με το Ινστιτούτο Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων (ΙΔΕΚΕ). Παράλληλα, τους δίνεται η δυνατότητα να φοιτήσουν στο 3^ο Εσπερινό Γυμνάσιο Βόλου στις τάξεις Ένταξης Μεταναστών, μαθαίνοντας την ελληνική γλώσσα, με σκοπό να λάβουν βεβαίωση Ελληνομάθειας. Με τη βεβαίωση έχουν τη δυνατότητα να φοιτήσουν στο δημόσιο ΙΙΕΚ του Βόλου σε οποιαδήποτε ειδικότητα επιθυμούν, όπως συμβαίνει με δυο Αφγανούς φιλοξενούμενους, οι οποίοι παρακολουθούν τα μαθήματα Μαγειρικής και Ζαχαροπλαστικής του ΙΙΕΚ Βόλου.

Παράλληλα, επιδιώκεται η συμμετοχή των ανηλίκων σε άλλες εκπαιδευτικές και ψυχαγωγικές δραστηριότητες που υλοποιούνται με τη συμμετοχή εθελοντών, όπως συνέβη και με τη δική μου περίπτωση. Επισκέψεις σε μουσεία και εκθέσεις ζωγραφικής, εξορμήσεις και πεζοπορίες στα όμορφα μονοπάτια της Μακρινίτσας και της Πορταριάς, ζωγραφική, κηπευτική και φροντίδα του κήπου, παρακολούθηση ταινιών και ντοκιμαντέρ, αγώνες Πινγκ Πονγκ και Βόλεϊ κλπ. Επιπλέον, ορισμένοι από τους φιλοξενούμενους συμμετέχουν δωρεάν σε δραστηριότητες που υλοποιούνται από άλλους φορείς ή ιδιώτες (μαθήματα κιθάρας στο Ωδείο Βόλου, συμμετοχή στην ομάδα στίβου του γυμναστικού Συλλόγου Βόλου και γυμναστική με βάρη στο υπάρχον γυμναστήριο.

Προτεραιότητα για τους υπεύθυνους του Κέντρου αποτελεί η κατάρτιση και η ένταξη των ανηλίκων στην αγορά εργασίας στα πλαίσια της προετοιμασίας τους για αυτόνομη διαβίωση μετά την αποχώρησή τους από τον Ξενώνα. Στο πλαίσιο αυτό, οι υπεύθυνοι του ξενώνα έχουν προχωρήσει στην υπογραφή ιδιωτικών συμφωνητικών με εν δυνάμει εργοδότες για τη δυνατότητα απασχόλησης των φιλοξενουμένων και παράλληλα γίνονται προσπάθειες εύρεσης εργασίας με την υποστήριξη της κοινωνικής υπηρεσίας της ΑΡΣΗΣ Βόλου. Κατά τη διεξαγωγή

της έρευνας επτά από τους νέους εργάζονται περιστασιακά, είτε σε τουριστικά μαγαζιά της Μακρινίτσας, είτε σε άλλες χειρωνακτικές εργασίες (σκάψιμο, δενδροφύτευση κλπ.). Ωστόσο, κανένας από τους ανήλικους δεν διέθετε άδεια εργασίας και ασφάλιση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: «Η «Άρσις» είναι η οικογένειά μου...»

Η απόφαση να εντάξω το συγκεκριμένο κεφάλαιο στην εργασία ήρθε πολύ αυθόρμητα, όταν άκουσα τα παιδιά να αποκαλούν την υπεύθυνη του ξενώνα «μαμά Γιάννα». Η «μαμά Γιάννα» είναι η υπεύθυνη του ξενώνα και κοινωνική λειτουργός. Όλα τα παιδιά την αγαπούν και τη σέβονται, όχι μόνο εξαιτίας της θέσης που έχει, αλλά και για αυτά που έχει προσφέρει και συνεχίζει να προσφέρει σε αυτά. Αρχισα να αντιλαμβάνομαι τη συμπεριφορά αυτή, βλέποντας τα παιδιά να της φέρνουν, σε καθημερινή σχεδόν βάση, κάποιο αντικείμενο ως δώρο. Αυτό μπορεί να ήταν κάποιο λουλούδι, μια ζωγραφιά, ή έστω μια όμορφη κουβέντα, όπως για παράδειγμα ότι μοιάζει με τη δημοφιλέστερη τραγουδίστρια του Ιράν, την Googoosh, η οποία αν και μεγάλη σε ηλικιακά είναι η αγαπημένη πολλών, μικρών και μεγάλων. Είναι φανερό, πως η φυσιογνωμία της καλύπτει το κενό της μητρικής φιγούρας, καθώς για πολλούς η μητέρα είτε έχει πεθάνει, είτε βρίσκεται πίσω στην πατρίδα τους.

Ένα ακόμη πρόσωπο, το οποίο προσφωνούν «μαμά», είναι η μαγείρισσα του Ξενώνα, η κ. Χριστίνα. Πολλές φορές, πηγαίνοντας στην κουζίνα, κι ενώ είναι η ώρα που δίνεται το πρωινό ή το μεσημεριανό φαγητό, έχω ακούσει, «Μαμά Χριστίνα, ζάχαρη!», «Μαμά Χριστίνα φαγητό!». Η ίδια πρόκειται για μια καλοσυνάτη κυρία γύρω στα 50-55, η οποία πάντα είναι χαρούμενη και τρυφερή με τα παιδιά. Από την άλλη πλευρά, δεν γίνεται να ξεχάσω τη στιγμή που μου εκμυστηρεύτηκε ένας 15χρονος Πακιστανός, ότι το προηγούμενο βράδυ δεν είχε κοιμηθεί, διότι σκεφτόταν τη μητέρα του. «Μου λείπει πολύ! Αυτή είναι εκεί κι εγώ εδώ, πολύ στεναχωριέμαι!», μου είπε. Κι ενώ, τον ρώτησα, για ποιο λόγο δεν σκέφτεται να επιστρέψει, εκείνος μου αποκρίνεται, «και τι να κάνω εκεί;! Θα γυρνούσα, αλλά δεν έχει δουλειά.».

Αντιλαμβάνομαι, λοιπόν, πως πρόκειται για παιδιά, τα οποία, οτιδήποτε τους έχει αναγκάσει να αφήσουν τη χώρα τους, δεν έχουν ξεχάσει την οικογένειά τους, και κυρίως τη μητέρα τους, η οποία διακρίνω πως είναι πολύ σημαντική για εκείνους. Επομένως, ψάχνουν να βρουν το υποκατάστατο της συγκεκριμένης φιγούρας σε γυναίκες, οι οποίες τους προσφέρουν το φαγητό και, το πιο σημαντικό, την αγάπη. Εκείνο που μου κάνει εντύπωση, και οφείλω να το

αναφέρω είναι ότι οι νέοι δεν έχουν αναζητήσει την πατρική φιγούρα. Δεν υπάρχει κάποιος μέσα στο προσωπικό, ο οποίος να έχει ταυτιστεί με την παρουσία του πατέρα. Ομολογώ ότι η συγκεκριμένη απορία παραμένει και μέχρι τώρα. Ωστόσο, μπορεί να δοθεί εξήγηση, από τα λίγα λόγια, που μου έχουν αναφέρει οι νέοι στις συνεντεύξεις τους για τον πατέρα τους. Η παρουσία του πατέρα δεν είναι τόσο έντονη στις αφηγήσεις τους, παρά μόνο στις περιπτώσεις που πραγματοποιείται ο διακανονισμός για τη μετακίνησή τους με τον λαθρέμπορο. Επίσης, υπάρχει η πιθανότητα, να μην υπάρχει πατέρας, είτε έχει σκοτωθεί, είτε τους έχει εγκαταλείψει.

Κάτι, ακόμη, πολύ σημαντικό είναι οι αδερφικές σχέσεις που έχουν δημιουργηθεί μεταξύ των παιδιών. Αυτό το φαινόμενο έχει παρατηρηθεί έντονα στα παιδιά που κατάγονται από το Πακιστάν. Αποκαλεί ο ένας τον άλλον «lala», η οποία λέξη στα Ουρντού την γλώσσα των Πακιστανών, σημαίνει αδερφός. Επιπλέον, έχω διαπιστώσει ότι η συγκεκριμένη ομάδα λειτουργεί με ομαδικό τρόπο. Δηλαδή, παίζουν μαζί, εργάζονται στον κήπο μαζί, υπερασπίζονται ο ένας τον άλλον, ανταλλάσσουν τα προσωπικά τους αντικείμενα (ρούχα, παπούτσια κλπ.), όπως επίσης δανείζονται χρήματα μεταξύ τους. Είναι πραγματικά δεμένοι σαν αληθινά αδέρφια. Με τα υπόλοιπα παιδιά η αλήθεια είναι ότι δεν υπάρχει τέτοιου είδους δέσιμο. Σέβεται, κυρίως ο ένας τον χώρο του άλλου, ακολουθώντας τους τυπικούς και τους άτυπους κανόνες που τίθενται από το προσωπικό ή από τους ίδιους.

Παρόλα αυτά, δεν λείπουν οι διαφωνίες και οι καβγάδες. Θα ήταν λάθος, αν περιέγραφα μια αγγελικά πλασμένη κοινωνία ή «οικογένεια» χωρίς ψεγάδια. Ακόμα και στις αληθινές ενδοοικογενειακές σχέσεις υπάρχουν προβλήματα, παρόλο που υφίσταται δεσμός αίματος. Στην περίπτωση αυτή, βέβαια, τα προβλήματα ποικίλουν. Μπορεί μια αψιμαχία να ξεκινήσει με αφορμή την καταπάτηση ενός κανόνα, για παράδειγμα την διατάραξη της κοινής ησυχίας (ομιλία, δυνατή μουσική), όμως στην πραγματικότητα, η αιτία είναι πολύ διαφορετική. Η πολυπολιτισμικότητα του Ξενώνα θεωρείται, από μέρους μου, ότι είναι η βασικότερη αιτία που μπορεί να προκληθεί μια αψιμαχία. Δεν θα ήθελα να παγιώσω την άποψη μου, ούτε να την καθιερώσω ως απόλυτη, όμως, δημιουργούνται αρκετές φορές πολιτισμικές αντιθέσεις μεταξύ των ανηλίκων. Έχω νιώσει πολλές φορές, μια αίσθηση απαξίωσης μεταξύ των εθνοτικών ομάδων. Για παράδειγμα, οι Αφγανοί δεν θεωρούν σημαντική την ιστορία και την εξουσία του Πακιστάν, βασισμένοι στο γεγονός ότι το κράτος του Πακιστάν είναι νεοσύστατο, συνεπώς δεν αποδέχονται την ιστορία του. Σε άλλη περίπτωση, οι Γαλλόφωνοι του Κονγκό, οι οποίοι κατά το

θρήσκευμα είναι καθολικοί Χριστιανοί, έχουν άσχημη εντύπωση για τους Μουσουλμάνους, τους θεωρούν «κακούς ανθρώπους». Ωστόσο, υπάρχει κάτι που τους ενώνει, και είναι το όνειρο για ένα καλύτερο μέλλον.

Επιπρόσθετα, θα ήθελα να αναφερθώ στη δική μου περίπτωση, έτσι όπως την έζησα και τη ζω ακόμη και σήμερα. Με χαρά, λοιπόν, διαπίστωσα πρόσφατα ότι δεν αποτελώ εξαίρεση από την «οικογένεια», αλλά με έχουν «αγκαλιάσει» κι έχω γίνει μέλος της. Ο «πάγος έσπασε» από την αρχή, με τη βοήθεια της κ. Ρεπανά, γνωρίζοντάς με τα παιδιά. «Από εδώ η Μαριανθούλα, σπουδάζει στο Πανεπιστήμιο και θα έρχεται εδώ για να κάνετε μαζί διάφορες δραστηριότητες». Η αλήθεια είναι, πως το χαϊδευτικό όνομα μου έφτιαξε αμέσως ένα προφίλ «γλυκανάλατου κοριτσιού», όπως μπορεί να το χαρακτηρίσει κανείς και σε σχέση με τον εγγενή χαρακτήρα μου το προφίλ αυτό επιβεβαιώθηκε. Ο ρόλος μου, δηλαδή, το να συμμετέχω ενεργά, και τις περισσότερες φορές, να τους «ξεσηκώνω» για την πραγματοποίηση δραστηριοτήτων (ζωγραφική, περίπατοι, ταινίες, ποδόσφαιρο, βόλει), κατάφερε να δημιουργήσει μια φιλική σχέση μεταξύ μας. Με τον καιρό, κέρδισα σε ικανοποιητικό βαθμό την εμπιστοσύνη τους, ένιωσα αποδεκτή και μέλος της παρέας τους. Μάλιστα, αρκετές φορές, τα μεσημέρια με προσκαλούσαν στην τραπεζαρία για να φάμε όλοι μαζί. Η οικειότητα που έχει δημιουργηθεί μεταξύ μας, βοήθησε στη θετική έκβαση των συνεντεύξεων και στην εκμαίευση των εμπειριών ζωής των παιδιών.

Τελευταίο, αλλά όχι λιγότερο σημαντικό, θεωρώ πως αποτελεί το δέσιμο με το χώρο, δηλαδή, με τον ίδιο τον ξενώνα. Το έντονο αίσθημα του «ανήκειν» υπάρχει στα περισσότερα παιδιά. Στο σημείο, αυτό θα μπορούσαμε να αναφερθούμε στην Bammer και την αμφισβήτηση που έχει στην έννοια της «μοναδικής, μόνιμης πατρίδας». Η πατρίδα μπορεί να υφίσταται ως «κινητή έννοια, συνεπώς ένας άνθρωπος μπορεί να «νοιώθει στο σπίτι του» σε περισσότερα από ένα μέρη» (Bammer 1992, vii). Αυτό ακριβώς, επιβεβαιώνει και η οικειότητα που νιώθουν οι περισσότεροι με τον Ξενώνα. Παρόλο, που γνωρίζουν ότι μόλις φτάσουν την ηλικία των 18 ετών θα πρέπει βάση νόμου να αποχωρήσουν, είναι εξαιρετικά δεμένοι με «το σπίτι τους».

Συγκεκριμένα, στο βιβλίο τους οι Danforth και Van Boeschoten αναφέρουν τη θέση του Appadurai, ο οποίος τονίζει ότι «η σημασία των φαντασιακών πατρίδων ή εκείνων που υπάρχουν στη μνήμη οδηγεί σε μια διάζευξη που αναγκάζει τους εθνογράφους να αναγνωρίσουν ότι είναι αδύνατον να διαχωριστεί το φαντασιακό από τον τόπο και να δώσουν μεγαλύτερη

προσοχή «στη λειτουργία του φαντασιακού ως καταστατικού χαρακτηριστικού της σύγχρονης υποκειμενικότητας» (Danforth- Van Boeschoten, 2012, 190).

Επιπλέον, οι Danforth και Van Boeschoten επισημάνουν ότι «οι ανθρωπολόγοι που έχουν μελετήσει την έννοια του «σπιτιού» έχουν κεντρίσει το ενδιαφέρον τους στην έννοια της χωρικής διάστασης. Για το «σπίτι» υπάρχει μια συγκεκριμένη γεωγραφική τοποθεσία, αλλά και μια «χρονική διάσταση». Σύμφωνα δε με την άποψη που διατυπώνει ο Edward Relph στο βιβλίο με τίτλο *Place and Placeness* (1976), οι τόποι διαθέτουν ένα συγκεκριμένο «ιστορικό στοιχείο», καθώς ο χρόνος είναι τις περισσότερες φορές μέρος «της εμπειρίας από τους τόπους» (παρατίθεται στο Danforth- Van Boeschoten, 2012, 190). Λαμβάνοντας, όμως, υπόψη ότι οι τόποι μπορούν να αποτυπωθούν ως πολιτισμικές τοποθεσίες, καταλήγουμε στο γεγονός ότι μετά από καιρό η συγκεκριμένη τοποθεσία υπάρχει περίπτωση να αλλάξει, και θα αλλάξει. Έτσι, όπως έχει αναφέρει ο Stuart Hall, «δεν μπορούμε να ξαναγυρίσουμε “σπίτι”».(1993, 362,) (παρατίθεται στο Danforth- Van Boeschoten, 2012, 190). Τα παιδιά του Ξενώνα, λοιπόν, εκτός από το «σπίτι» τους στην πατρίδα, θα πρέπει, όταν ενηλικιωθούν, να αποχωρήσουν και από τον Ξενώνα. Κάποιες φορές, η διαδικασία αυτή γίνεται πολύ πιο πριν την ενηλικίωση, όταν τα παιδιά αποφασίσουν οικειοθελώς να φύγουν από την Ελλάδα με προορισμό κάποια άλλη χώρα.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Φτάνοντας στο τέλος αυτής της εργασίας, πολλά είναι τα συμπεράσματα που μπορεί κανείς να βγάλει για ένα τόσο σημαντικό κοινωνικό θέμα που απασχολεί τη σημερινή εποχή ολόκληρη την Ευρώπη, αλλά κυρίως την Ελλάδα. Η μετανάστευση είναι τόσο παλιό, αλλά και συνάμα τόσο σύγχρονο φαινόμενο, το οποίο τίθεται από τους ανθρώπους ως λύση για τα προβλήματά τους. Σε κάθε περίπτωση, η απομάκρυνση από τη χώρα καταγωγής θεωρείται «απομάκρυνση» από τον «ομφάλιο λώρο» και αλλαγή της πολιτισμικής ταυτότητας του μετανάστη. Πολλές είναι οι αιτίες, όπως φάνηκε, οι οποίες αναγκάζουν κάποιον να αποχωριστεί την πατρίδα του. Το ζητούμενο είναι η αναζήτηση ενός νέου τόπου, ο οποίος θα προσφέρει μια ήσυχη και ποιοτικότερη ζωή.

Συνήθως, τα τελευταία χρόνια τα μεταναστευτικά ρεύματα προέρχονται από χώρες του Τρίτου κόσμου, της Ασίας και της Αφρικής, οι οποίες πλήττονται από αιματηρές συγκρούσεις, επικινδυνότητα εμφυλίου πολέμου, μια γενικότερη διάθεση βίας, φτώχεια, ανεργία, καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων κλπ., γεγονότα, τα οποία θέτουν σε κίνδυνο τη σωματική και ψυχική ακεραιότητα του ανθρώπου. Για την αναζήτηση της «παραδεισένιας» ζωής οι άνθρωποι εμπιστεύονται κυκλώματα εμπορίας, τα οποία εκμεταλλεύονται τα όνειρά τους και δεν διστάζουν να θέσουν σε κίνδυνο τη ζωή των ανθρώπων στη θέα των χρημάτων.

Στο πρώτο μέρος της εργασίας, τέθηκε σε σύγκριση η έννοια της «εδραιοκεντρικής» οπτικής, στην οποία άσκησε κριτική η Liisa Malkki, με την πιο «κοσμοπολίτικη» θέαση του γεγονότος που πραγματοποιεί ο Clifford και ο Appadurai για τη διαδικασία της μετανάστευσης, καταλήγοντας στο γεγονός ότι καμία από τις δύο ιδέες δεν μπορεί να γίνει πλήρως αποδεκτή, λαμβάνοντας υπόψη τα λεγόμενα των Van Boeschoten και Danforth, οι οποίοι υποστηρίζουν πως οι έννοιες έχουν θετικά και αρνητικά χαρακτηριστικά, καθώς η απομάκρυνση κάποιου από την πατρίδα του σημαίνει ταυτόχρονα απώλεια της πολιτισμικής του ταυτότητας και απελευθέρωση από τα δεινά της χώρας του. Οι παραπάνω θεωρητικές απόψεις ταυτίζονται με τα αποτελέσματα της εθνογραφικής έρευνας στον Ξενώνα. Για τα παιδιά η γενέθλιος χώρα τους έγινε αφιλόξενο τοπίο, αναγκάζοντάς τους να την εγκαταλείψουν για μια καλύτερη τύχη.

Ωστόσο, δεν είναι λίγες οι φορές που τα παιδιά νοσταλγούν την πατρίδα και το «σπίτι» τους, χωρίς να επιθυμούν, όμως, την επιστροφή τους.

Υποστηρίχθηκε, στη συνέχεια ότι για την πλήρη ενσωμάτωση του πρόσφυγα υπεύθυνο είναι το κράτος. Ενώ, παράλληλα, αναπτύχθηκαν τα μοντέλα ενσωμάτωσης, που η Nancy Green αναφέρει στο βιβλίο της, και υιοθετήθηκαν από τις χώρες των ΗΠΑ και την Ευρώπη. Παρατηρώντας το φαινόμενο της μετανάστευσης, θέλησα να αναλύσω το φαινόμενο με έναν πιο τοπικό χαρακτήρα, και συγκεκριμένα, επικεντρώθηκα στην περίπτωση της Ελλάδας. Είναι γεγονός ότι τα τελευταία χρόνια χιλιάδες αλλοδαποί μετανάστες από Τρίτες χώρες εισέρχονται στη χώρα, ωστόσο μερικές από τις περιπτώσεις είχαν ως πρώτο στόχο την είσοδο σε κάποια χώρα της Βορειοδυτικής Ευρώπης. Ωστόσο, η απώλεια των χρημάτων και η αθέτηση του λόγου του λαθρεμπόρου του ανάγκασε να παραμείνουν στην Ελλάδα.

Δεδομένου της αύξησης του μεταναστευτικού ζητήματος στην Ελλάδα, αλλά και σε ολόκληρη την Ευρώπη αποφασίστηκε θέσπιση ειδικευμένης νομοθεσίας, η οποία ισχύει και στην Ελλάδα. Έπειτα από τη Συμφωνία του Σένγκεν (1991), η Ευρωπαϊκή Ένωση αποφάσισε την κατάργηση των εσωτερικών συνόρων των κρατών μελών, κάνοντάς τα ενιαία. Θέλοντας, όμως, να διασφαλίσει τα σύνορά της η Ένωση έθεσε κάποιους κανονισμούς στην είσοδο και έξοδο τους.

Από την άλλη πλευρά, η απόφασή μου να ερευνήσω το θέμα των ανήλικων ασυνόδευτων μεταναστών λήφθηκε, λαμβάνοντας υπόψη την αύξηση σε ποσοστά των παιδιών που εισέρχονται στη χώρα και την Ευρώπη και με αφορμή τον εθελοντισμό μου στον Ξενώνα ανήλικων μεταναστών της Άρσης Μακρινίτσας. Για την ακριβέστερη εξαγωγή συμπερασμάτων και την ολοκλήρωση της έρευνας πραγματοποίησα συμμετοχική παρατήρηση στον Ξενώνα της Μακρινίτσα, συνδυάζοντας τα αποτελέσματά της με την ανάλυση του γενικότερου καθεστώτος που επικρατεί στην Ευρώπη και την Ελλάδα και των ερευνών σχετικών με το θέμα, όπως είναι εκείνη των Δημητροπούλου και Παπαγεωργίου, οι οποίοι μελέτησαν την αντιμετώπιση των αλλοδαπών ασυνόδευτων ανηλίκων από το κράτος της Ελλάδας.

Η επιτόπια έρευνα στο πεδίο του Ξενώνα μου έδωσε τη δυνατότητα να έρθω σε καθημερινή επαφή με μια πολυπολιτισμική κοινωνία, η οποία λειτουργεί με γραπτούς και άγραφους κανόνες. Ο Ξενώνας αποτελεί για τα περισσότερα παιδιά σπίτι και καταφύγιο, ενώ οι υπάλληλοι και οι συγκάτοικοί τους είναι για αυτά οικογένειά. Κατάφερα να πάρω συνέντευξη

από τα περισσότερα παιδιά του Ξενώνα, επιλέγοντας να δημοσιεύσω στη συνέχεια εκείνες τις δύο που προσωπικά θεωρώ πληρέστερες και εξιστορούν τις διαδρομές που πραγματοποιούν οι ανήλικοι μετανάστες. Παρόλα αυτά, χρησιμοποίησα εκεί που θεώρησα σωστό απόψεις κι άλλων παιδιών. Μέσα από τις διηγήσεις τους μπορεί να καταλάβει κανείς ότι οι χώρες, απ' όπου κατάγονται πλήττονται από ανεργία και φτώχεια, ενώ ταυτόχρονα απειλούνται από πολεμικές συγκρούσεις και μια γενικότερη αίσθηση βίας. Το κράτος, παρόλα αυτά τους αφήνει αβοήθητους, τόσο λόγω της μη ύπαρξης νόμων για την καταπάτηση των δικαιωμάτων τους, όσο διότι επιλέγει να εξυπηρετήσει άλλα πολιτικά συμφέροντα.

Από την πλευρά της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και ειδικότερα της Ελλάδας, η νομοθεσία για τους ανήλικους πρόσφυγες μόλις πρόσφατα άρχισε να πραγματοποιεί βήματα καλυτέρευσης. Το «Δουβλίνο II» έδωσε λύσεις σε σημαντικά ζητήματα που αφορούν τα αιτήματα Ασύλου. Παρόλα αυτά, εξακολουθούν να υπάρχουν κενά όσο αφορά τη διαχείριση των ανήλικων προσφύγων, καθώς αντιμετωπίζονται, όπως ακριβώς και οι υπόλοιποι πρόσφυγες. Δεν υπάρχουν παράμετροι, που να προστατεύουν τη συγκεκριμένη ηλικιακή ομάδα. Παρά μόνο, κατ' εντολή του Εισαγγελέα μεταφέρονται σε Ξενώνες φιλοξενίας, στους οποίους διαμένουν μέχρι την ενηλικίωσή τους. Εκεί οφείλονται να του παραχωρηθούν τα απαραίτητα, που είναι στέγαση, η τροφή και η ενημέρωση για τις διαδικασίες της αίτησης Ασύλου.

Μελετώντας, τη νομοθεσία για του ανήλικους πρόσφυγες και συνδυάζοντας το με την επιτόπια έρευνα, συμπερασματικά, διαπίστωσα ότι η νομοθεσία θα πρέπει αρχικά, να εξειδικευτεί στα θέματα των παιδιών προσφύγων, λαμβάνοντας υπόψη τη διττή τους ταυτότητα, εκείνη του παιδιού και του πρόσφυγα. Όπως αναφέρεται στην παγκόσμια Διακήρυξη των δικαιωμάτων του ανθρώπου, «τα Ηνωμένα Έθνη διακήρυξαν ότι τα παιδιά δικαιούνται ειδική βοήθεια και υποστήριξη, θα πρέπει να ζουν μέσα σε πνεύμα ειρήνης, αξιοπρέπειας, ανοχής, ελευθερίας, ισότητας και αλληλεγγύης» (Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού). Οφείλει, λοιπόν, να βελτιωθεί η νομοθεσία, ώστε να μπορούν οι ανήλικοι πρόσφυγες να απολαμβάνουν τα δικαιώματα που τους δίδονται ως πρόσφυγες, αλλά σε συνδυασμό με τη μη καταπάτηση των δικαιωμάτων τους ως παιδιά. Συνεπώς, θα πρέπει να λειτουργεί επικουρικά για τα άτομα αυτά, φροντίζοντας την προστασία τους από κυκλώματα εμπορίας και εκμετάλλευσης. Κλείνοντας, θα ήθελα να ευχηθώ την εκπλήρωση των ονείρων όλων αυτών των παιδιών που

αποζητούν ένα καλύτερο μέλλον σε μια πατρίδα που θα τους προστατεύει και θα τους υποστηρίζει.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Green, N. L, «Οι δρόμοι της μετανάστευσης. Σύγχρονες θεωρητικές προσεγγίσεις, Αθήνα 2004, εκδόσεις Σαββάλας

Μαρβάκης, Α, Παρσανόγλου, Δ, Παύλου, Μ., «Μετανάστες στην Ελλάδα.», εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2001.

Danforth, L. M- Van Boeschoten. R, “Children of the Greek Civil War. Refugees and the Politics of Memory”, University of Chicago Press, 2012.

Τσιμπιρίδου, Φ., (επιμ.), «Μουσουλμάνες της Ανατολής»: Αναπαραστάσεις, πολιτισμικές σημασίες και πολιτικές., Αθήνα: Κριτική, 2006.

Τσιμπιρίδου, Φ., «Η γυναίκα στο Ισλάμ»: Μια κριτική ανθρωπολογική προσέγγιση» στο Τσιμπιρίδου, Φ., (επιμ.), «Μουσουλμάνες της Ανατολής»: Αναπαραστάσεις, πολιτισμικές σημασίες και πολιτικές, Αθήνα: Κριτική, 2006, 33-99.

Δημητροπούλου, Γ- Παπαγεωργίου, Γ., «Ασυνόδευτοι ανήλικοι αιτούντες άσυλο στην Ελλάδα. Μελέτη σχετικά με την αντιμετώπιση από την Πολιτεία των αλλοδαπών ασυνόδευτων ανηλίκων που ζητούν άσυλο στην Ελλάδα.». Κατόπιν ανάθεσης από το Γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στην Ελλάδα, 2008, http://hosting01.vivodinet.gr/unhcr/UAM_survey.pdf

Γεωργούλας, Στράτος. 2001 «Η νέα μεταναστευτική κοινωνική πολιτική στην Ελλάδα και η νομιμοποίησή της». Στο: Μαρβάκη κ.α. *Μετανάστες στην Ελλάδα*, σ. 199-226)

Appadurai, Arjun. 1996. *Modernity at Large: Cultural Dimensions of Globalization*. Μινεάπολις: University of Minnesota Press.

Clifford, James. 1997 *Routes: Travel and Translation in the Late Twentieth Century*. Κέιμπριτζ, MA: Harvard University Press.

Hall, Stuart. 1993. Culture, Community and Nation. *Cultural Studies* 7 (3):349–63.

Malkki, Liisa. 1992. National Geographic: The Rooting of Peoples and the Territorialisation of National Identity among Scholars and Refugees. *Cultural Anthropology* 7 (1):24–44.

Malkki, Liisa. 1995a. Refugees and Exile. *Annual Review of Anthropology* 24:495–523.

Relph, E. C. 1976. *Place and Placelessness*. Λονδίνο: Pion.

Gibran, Kahlil. 1974. «Παιδιά» στο «Ο Προφήτης», Αθήνα, εκδόσεις Μπουκουμάνη

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

Επίσημος Ιστότοπος της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Europa.eu)

- http://europa.eu/legislation_summaries/other/c10611_el.htm
- http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/free_movement_of_persons_asylum_immigration/l33176_el.htm
- http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/free_movement_of_persons_asylum_immigration/l33020_el.htm
- http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/free_movement_of_persons_asylum_immigration/l14514_el.htm
- http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/free_movement_of_persons_asylum_immigration/l33216_el.htm
- http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/free_movement_of_persons_asylum_immigration/jl0022_el.htm
- http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/free_movement_of_persons_asylum_immigration/l33153_el.htm
- http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/free_movement_of_persons_asylum_immigration/l33081_el.htm
- http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/free_movement_of_persons_asylum_immigration/index_el.htm

Δημητροπούλου, Γ- Παπαγεωργίου, Γ., «Ασυνόδευτοι ανήλικοι αιτούντες άσυλο στην Ελλάδα. Μελέτη σχετικά με την αντιμετώπιση από την Πολιτεία των αλλοδαπών ασυνόδευτων ανηλίκων που ζητούν άσυλο στην Ελλάδα.». Κατόπιν ανάθεσης από το Γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στην Ελλάδα, 2008, http://hosting01.vivodinet.gr/unhcr/UAM_survey.pdf

Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
http://publications.europa.eu/official/index_el.htm

- <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?qid=1403517758445&uri=CELEX:52006IR0136>

Τσιγκρής, Άγγελος, «Ασυνόδευτοι Ανήλικοι Πρόσφυγες και Παροχή Ασύλου», άρθρο στο διαδίκτυο, 2014.

http://www.tsigris.gr/articles/gia_to_metanasteutiko/asunodeutoi_anelikoi_prospuges_kai_paroc_e_asulou

Συνήγορος Πολίτη: «Προστατέψτε τους Ανήλικους Ασυνόδευτους Μετανάστες», ΤΟ ΒΗΜΑ, 21/05/2013. <http://www.tovima.gr/society/article/?aid=513802>

Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων: «Ασυνόδευτοι ανήλικοι και αιτούντες άσυλο δεν πρέπει να επαναπροωθούνται στην Ελλάδα. Οι επαναπροωθήσεις από την Ιταλία, συνιστούν παραβίαση δικαιωμάτων.», www.lifo.gr, 22/01/2013. <http://www.lifo.gr/now/greece/21754>

«Υποδοχή και Φροντίδα των Ασυνόδευτων Ανηλίκων σε οκτώ κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης - Συγκριτική μελέτη και προοπτικές εναρμόνισης – Σύνοψη», i- RED, 20/10/2010. <http://www.i-red.eu/?i=institute.el.publications.60>

UNHCR: The UN Refugee Agency. <http://www.unhcr.org/cgi-bin/texis/vtx/home>

Στο «Συνήγορος του Παιδιού», «Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού».

<http://www.0-18.gr/gia-megaloyts/dsdp>

IOM International Organization for Migration- ΔΟΜ Διεθνής Οργανισμός Μεταναστεύσεως

<http://eeagrants-iomathens-soam.gr/%CE%B4%CE%BF%CE%BC/>

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

004000127018